

Italiano per futuro

Emilia Rutkowska

Poradnik metodyczny do programu nauczania języka włoskiego dla III etapu edukacyjnego – szkoły branżowej I i II stopnia

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Beata Luc
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Spis treści	
WSTĘP	4
ROZDZIAŁ I	
Planowanie pracy w procesie dydaktycznym i wychowawczym uwzględniające cele i założenia podstawy programowej języka włoskiego na trzecim etapie edukacyjnym	5
ROZDZIAŁ II	
Nauczanie języka włoskiego na trzecim etapie edukacyjnym	10
ROZDZIAŁ III	
Organizacja procesu dydaktycznego – zasady pracy na lekcji języka włoskiego	21
ROZDZIAŁ IV	
Nauczane treści kształcenia, umiejętności przedmiotowe i ponadprzedmiotowe (uniwersalne) z uwzględnieniem planowania i wdrażania działań wspierających kształtowanie kompetencji kluczowych i umiejętności miękkich	25
ROZDZIAŁ V	
Monitorowanie i ocenianie postępów ucznia	28
ROZDZIAŁ VI	
Zadania nauczyciela w kontekście realizacji założeń edukacji włączającej	33
BIBLIOGRAFIA	37

WSTĘP

Niniejszy poradnik oparty jest na założeniach programu nauczania języka włoskiego dla III etapu edukacyjnego w szkole branżowej I i II stopnia. Skierowany jest zarówno do młodych nauczycieli, którzy rozpoczynają pracę w zawodzie, jak również do nauczycieli, którzy poszukują inspiracji i innowacyjnych rozwiązań dydaktycznych.

Poradnik, opierając się na zaproponowanych w programie *Italiano per futuro*: metodzie komunikacyjnej, holistycznym podejściu do edukacji oraz idei konstruktywizmu, konektywizmu i zagadnień z neurodydaktyki, ma wspierać nauczycieli w dążeniu do przeprowadzenia jak najefektywniejszego procesu dydaktycznego.

W rozdziale pierwszym zostaną omówione zagadnienia dotyczące planowania procesu dydaktycznego. Kolejny rozdział proponuje nauczycielowi szereg metod i technik możliwych do zrealizowania w warunkach szkolnych i w kontekście nauczania zdalnego. Rozdział trzeci wskazuje na sposoby realizacji podstawy programowej, kładzie nacisk na aspekt komunikacji nauczyciela z uczniem oraz z rodzicami. W rozdziale czwartym został zaproponowany układ treści kształcenia oraz sposób ich zrealizowania. Kolejny rozdział przybliży pojęcia monitorowania i oceniania postępów ucznia. W szóstym rozdziale nauczyciel zapozna się ze wskazówkami do pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE). Do poradnika dołączone zostaje pięć propozycji scenariuszy zajęć.

Ponieważ poradnik dotyczy zarówno szkoły branżowej I, jak i II stopnia, został stworzony zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz szkoły branżowej II stopnia (Dz. U. 2018, poz. 467 z późn. zm.) oraz podstawą programową wychowania przedszkolnego oraz podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2018, poz. 1679 z późn. zm.).

ROZDZIAŁ I

Planowanie pracy w procesie dydaktycznym i wychowawczym uwzględniające cele i założenia podstawy programowej języka włoskiego na trzecim etapie edukacyjnym

Niniejszy poradnik metodyczny stanowi uzupełnienie i rozwinięcie myśli zawartych w programie języka włoskiego *Italiano per futuro* dla uczniów szkoły branżowej I i II stopnia. Kształcenie na trzecim etapie edukacyjnym ma po trzy warianty dla każdego stopnia szkoły branżowej wynikające z podstawy programowej i jest skierowane do uczniów:

- kontynuujących naukę języka włoskiego nauczanego jako pierwszy w szkole podstawowej (wariant III.SB1.1);
- kontynuujących naukę języka włoskiego nauczanego jako drugi w szkole podstawowej (wariant III.SB1.2);
- podejmujących naukę języka włoskiego w klasie I szkoły branżowej I stopnia (wariant III.BS1.0);
- kontynuujących naukę języka włoskiego nauczanego w szkole branżowej I stopnia, który wcześniej był nauczany jako pierwszy w szkole podstawowej (wariant III.SB2.1);
- kontynuujących naukę języka włoskiego nauczanego w szkole branżowej I stopnia, który wcześniej był nauczany jako drugi w szkole podstawowej (wariant III.SB2.2);
- kontynuujących naukę języka włoskiego nauczanego w szkole branżowej I stopnia, którego naukę uczeń rozpoczął od początku w I klasie branżowej szkoły I stopnia (wariant III.SB2.0).

WIZERUNEK ABSOLWENTA

Przed rozpoczęciem pierwszych zajęć z daną klasą nauczyciel potrzebuje określić wizerunek absolwenta. Warto zadać sobie pytania: „Kim jest uczeń?” oraz „Kim stanie się po ukończeniu nauki w szkole branżowej?”. Na sformułowanie celów dydaktycznych duży wpływ będzie miał wariant realizowanej podstawy programowej:

- Od uczniów, którzy ukończą naukę języka włoskiego według wariantu III.BS1.1., oczekuje się, że osiągną poziom biegłości języka na poziomie B1 w nawiązaniu do poziomów ESOKJ.
- Od uczniów, którzy ukończą naukę języka włoskiego według wariantu III.BS1.2, oczekuje się, że osiągną poziom biegłości na poziomie A2 w nawiązaniu do poziomów ESOKJ.
- Od uczniów, którzy ukończą naukę języka włoskiego według wariantu III.BS1.0, oczekuje się, że osiągną poziom biegłości na poziomie A1 w nawiązaniu do poziomów ESOKJ.
- Od uczniów, którzy ukończą naukę języka włoskiego według wariantu III.BS2.1, oczekuje się, że osiągną poziom biegłości na poziomie B1+ (B2 w zakresie rozumienia wypowiedzi) w nawiązaniu do poziomów ESOKJ.
- Od uczniów, którzy ukończą naukę języka włoskiego według wariantu III.BS2.2, oczekuje się, że osiągną poziom biegłości na poziomie A2+ (B1 w zakresie rozumienia wypowiedzi) w nawiązaniu do poziomów ESOKJ.
- Od uczniów, którzy ukończą naukę języka włoskiego według wariantu III.BS2.0, oczekuje się, że osiągną poziom biegłości na poziomie A2+ w nawiązaniu do poziomów ESOKJ.

Absolwent szkoły branżowej I stopnia uzyskuje wykształcenie zasadnicze branżowe. Absolwent szkoły branżowej II stopnia uzyskuje wykształcenie średnie branżowe + tytuł technika. Szkoła branżowa II stopnia daje uczniom możliwość przystąpienia do egzaminu maturalnego (poziom podstawowy), co oznacza możliwość podjęcia nauki na studiach wyższych. Uczniowie, którzy nie wybiorą tego wariantu, mogą kontynuować naukę w szkole policealnej lub w ramach kwalifikacyjnych kursów zawodowych.

PLANOWANIE

Jednym z pierwszych kroków do rozpoczęcia właściwego zaplanowania procesu dydaktycznego jest określenie punktu wyjścia i celu, do jakiego nauczyciel będzie uczniów prowadził, w szczególności poprzez przeanalizowanie wymagań zawartych w danym wariantcie podstawy programowej. Będą to zagadnienia i treści, do których należy odnieść się w procesie nauczania. Można również na początku semestru w pierwszej klasie poprosić uczniów o wypełnienie ankiety lub porozmawiać na temat ich zainteresowań, doświadczeń i planów na przyszłość. W ten sposób nauczyciel pozna lepiej swoich uczniów oraz będzie mógł uwzględnić ich zainteresowania i przyszłe plany zawodowe w doborze treści kształcenia. Można też dopytać uczniów o ich preferencje uczenia się oraz techniki, jakie znają. Może się okazać, że będą potrzebowali dodatkowego wsparcia ze strony nauczyciela oraz wskazówek na temat mnemotechnik i sposobów uczenia się.

Podczas procesu planowania należy wziąć pod uwagę strukturę zespołu klasowego. Głównym źródłem informacji o uczniach będzie wychowawca klasy, jednakże należy zapoznać się z ewentualnymi opiniami i/lub orzeczeniami poradni psychologiczno-pedagogicznej o specjalnych potrzebach edukacyjnych, które nauczyciel ma obowiązek uwzględnić w procesie dydaktycznym.

Nauczyciel przygotowuje plan dydaktyczny (kierunkowy/etapowy), bazując na wymaganiach zawartych w podstawie programowej, w przypadku szkoły branżowej II stopnia również maturalnymi wymaganiami egzaminacyjnymi, a także przedmiotowymi zasadami oceniania. Plan powinien uwzględnić rozkład treści na kolejne lata nauki. Rozplanowanie materiału należy przewidzieć na ok. 65–80% jednostek lekcyjnych w danym roku szkolnym. Pozostawiony „bufor” czasu nauczyciel wykorzysta na ewentualne powtórki materiału, wyjścia na lekcje poza teren szkoły, np. do muzeum itp. Planowanie daje nauczycielowi orientację co do rozkładu materiału oraz czasu przewidzianego na osiągnięcie zaplanowanych celów. Proponuje się, aby w planie dydaktycznym zawrzeć: treści kształcenia wraz z celami operacyjnymi, a także poziom wymagań (np. podstawowy i ponadpodstawowy). Istotną informacją i pomocą w przygotowaniu lekcji będą wymienione w planie środki dydaktyczne, tematy lekcji oraz liczba godzin przewidziana na ich realizację. Należy pamiętać o zaplanowaniu testów i innych form sprawdzających wiedzę.

W podobny sposób nauczyciel przygotowuje plan wynikowy (roczny oraz semestralny plan nauczania). Plan wynikowy dodatkowo opisuje, w jaki sposób nauczyciel sprawdzi, czy postawione cele zostały zrealizowane, jakie umiejętności powinni zdobyć uczniowie i jak zostanie to sprawdzone.

Po planowaniu w kontekście roku i semestru należy przyjrzeć się uważniej poszczególnym jednostkom lekcyjnym. Zgodnie z zaleceniem włoskiego

glottodydaktyka Paolo E. Balboni (1994: 7), aby równomiernie rozwijać wszystkie sprawności (mówienie, pisanie, czytanie i słuchanie), warto wspierać się schematem przewidzianym dla większych jednostek lekcyjnych. Chodzi o taki materiał, który jest ze sobą w pewien sposób powiązany pod względem gramatyczno-leksykalnym. Można wyszczególnić tzw. „*unità*” składające się z ok. 6–8 lekcji. Schemat mógłby przedstawiać się następująco:

1. lekcja wprowadzająca – motywująca (materiał audiowizualny, słuchanie bądź tekst);
2. ćwiczenie funkcji językowych (np. dialogi);
3. ćwiczenie wymowy oraz gramatyki;
4. ćwiczenie kompetencji pisania;
- 5–6. lekcja powtórzeniowa i/lub omówienie z uczniami ich prac pisemnych;
7. sprawdzian, test;
8. omówienie z uczniami wyników sprawdzianu, testu;
- 9–10. jedna lub dwie lekcje poświęcone na pracę metodą projektu, omówienie zagadnień związanych z kulturą Włoch lub tematy związane z przyszłą ścieżką zawodową uczniów.

Należy zachować pewną elastyczność w stosowaniu powyższego schematu. Daną lekcję (jednostkę, zagadnienie) można zaplanować na 45–90 minut. Takowy plan ma za zadanie równomierne rozplanowanie kształcenia wszystkich czterech sprawności językowych.

Kolejnym krokiem do bardziej szczegółowego zaplanowania procesu dydaktycznego jest planowanie metodyczne, czyli stworzenie konspektu lub scenariusza obejmującego jedną lekcję lub jakiś cykl lekcji. Można takie planowanie podzielić na trzy części: wstępną, zawierającą cele lekcji motywujące ucznia do pracy oraz nawiązujące do jego wcześniejszej wiedzy; część główną, w której zostanie opisany przebieg zajęć; oraz końcową, w której ma miejsce utrwalenie wiadomości, podsumowanie, ewaluacja zajęć. Scenariusz/konspekt lekcji zawierać powinien także metody i techniki pracy, formy lekcji, pracę domową lub zadania dodatkowe.

Warto przeprowadzać bieżącą korektę scenariuszy/konspektów poprzez ewaluację po każdej przeprowadzonej lekcji.

TYPY LEKCJI

Na rodzaj lekcji mają niewątpliwie wpływ cele, jakie wyznaczy nauczyciel. Według nich dobierze on treści, metody i formy pracy. Zazwyczaj lekcja składa się z części wstępnej, w której realizowane są sprawy organizacyjne, sprawdzenie pracy domowej oraz zapoznanie uczniów z tematem i celami lekcji. Kolejnym etapem jest przedstawienie nowego materiału leksykalno-gramatycznego, ćwiczenia, utrwalenie oraz udzielenie uczniom informacji zwrotnej. W fazie końcowej następuje podsumowanie i zadanie pracy domowej. Jest to również czas na refleksję nad tym, czy cele lekcji zostały osiągnięte, a uczniowie mogą wykonać autoewaluację.

Może się zdarzyć, że lekcja się nie uda, tzn. że jej założenia nie zostały zrealizowane. Właściwe rozplanowanie lekcji pomaga w dużej mierze uniknąć takich sytuacji.

Możemy wyróżnić, ze względu na cel lekcji, następujące jej typy:

- wprowadzająca nowy materiał;
- lekcja, na której uczniowie utrwalają wiadomości;
- powtórzeniowa, na której materiał jest systematyzowany;
- utrwalająca, na której ćwiczone są nawyki językowe;
- sprawdzająca;
- wyrównawcza, której celem jest uzupełnienie braków oraz korekta błędów;
- zawierająca kilka z wymienionych wyżej części;
- zawierająca wszystkie wspomniane części.

CELE KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO

Cele kształcenia w szkole branżowej I i II stopnia wskazują na to, do jakiego celu zmierzają nauczyciele w kilkuletnim procesie dydaktycznym.

W niniejszym poradniku proponuje się połączenie zadań dydaktycznych i wychowawczych w myśl założeń koncepcji humanistycznej oraz holistycznego podejścia do ucznia jako jednostki.

Celem współczesnej szkoły na trzecim etapie edukacji jest zbudowanie fundamentu wykształcenia, zdobycie zróżnicowanych kwalifikacji zawodowych (ich doskonalenie i modyfikowanie), które przygotowują wychowanka do procesu uczenia się przez całe życie (Dz. U. 2018, poz. 467 z późn. zm.).

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego w szkole branżowej I i II stopnia (Dz. U. 2018, poz. 467 z późn. zm. oraz Dz. U. z 2018, poz. 1679 z późn. zm.) należą:

- Myślenie – rozumiane jako złożony proces umysłowy polegający na tworzeniu nowych reprezentacji za pomocą transformacji dostępnych informacji, obejmującej interakcję wielu operacji umysłowych, takich jak: wnioskowanie, abstrahowanie, rozumowanie, wyobrażanie sobie, sądzenie, rozwiązywanie problemów, twórczość. Dzięki temu, że uczniowie szkoły ponadpodstawowej uczą się równocześnie różnych przedmiotów, możliwe jest rozwijanie następujących typów myślenia: analitycznego, syntetycznego, logicznego, komputacyjnego, przyczynowo-skutkowego, kreatywnego, abstrakcyjnego. Zachowanie ciągłości kształcenia ogólnego rozwija zarówno myślenie percepcyjne, jak i myślenie pojęciowe. Synteza obu typów myślenia stanowi podstawę wszechstronnego rozwoju ucznia.
- Czytanie – umiejętność łącząca zarówno rozumienie sensów, jak i znaczeń symbolicznych wypowiedzi. Kluczowa umiejętność lingwistyczna i psychologiczna prowadząca do rozwoju osobowego, aktywnego uczestnictwa we wspólnocie, przekazywania doświadczeń między pokoleniami.
- Umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie, to kluczowa umiejętność społeczna, której istotą jest znajomość norm językowych oraz tworzenie podstaw porozumiewania się w różnych sytuacjach komunikacyjnych.
- Kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowania.

- Umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym dbałość o poszanowanie praw autorskich i bezpieczne poruszanie się w cyberprzestrzeni.
- Umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rzetelnego korzystania ze źródeł.
- Nabywanie nawyków systematycznego uczenia się, porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania.
- Umiejętność współpracy w grupie i podejmowania działań indywidualnych.

Najważniejszą rolę szkolnictwa jest wyposażenie młodego człowieka w umiejętności i wiedzę, co zapewni mu przygotowanie do sprostania wymaganiom zmieniającego się świata.

W podejściu holistycznym oraz humanistycznym uczeń widziany jest jako całość. Największe szanse na zasymilowanie wiedzy ma życzliwa atmosfera zaufania panująca na lekcji. Pod wpływem nadmiernego i długotrwałego stresu człowiek nie jest w stanie przyswajać nowych wiadomości. Doświadczenie i uczenie się poprzez udział w konkretnych sytuacjach językowych daje wymierne rezultaty. Należy jednocześnie starać się stwarzać uczniom w procesie dydaktycznym jak najwięcej możliwości do praktycznego stosowania nauczanych zagadnień. Praktyczny aspekt lekcji wzmacnia motywację wewnętrzną ucznia, pobudzając jego naturalną ciekawość świata i zainteresowanie tematem. Należy pamiętać o cyklu Kolba i starać się, aby uczeń przeszedł cały cykl podczas zdobywania nowej wiedzy. Wspierając uczenie się przez doświadczenie, nauczyciel może proponować uczniom pracę metodami aktywizującymi, w tym metodą dramy, symulacji, dyskusji. Istotne jest, aby uczniowie uświadomili sobie, w jakim zakresie i kontekście potrzebują znajomości języka. W myśl metody partycypacyjnej należy zachęcać uczniów do dyskusji i otwartego wyrażania swojego stanowiska. Warto pytać uczniów o ich zainteresowania, przeprowadzić ankietę lub zostawiać pewną otwartość w wyborze np. spośród dwóch lub trzech tematów wypowiedzi pisemnej, projektu albo zadania do wykonania w zakresie pracy domowej.

Balboni podkreśla fakt, iż znajomość gramatyki czy słownictwa nie oznacza jeszcze umiejętności posługiwania się językiem obcym. Najważniejszy jest efekt, jaki uczeń osiągnął w sytuacji komunikacyjnej. Przy czym nie jest istotna stu procentowa poprawność wypowiedzi. Dużo bardziej szkodliwe jest użycie komunikatu nieadekwatne do sytuacji, w jakiej uczeń się znalazł, gdyż może to całkowicie zamknąć drogę do porozumienia się z drugą osobą. Zgodnie z metodą komunikacyjną, najistotniejsze jest zrozumienie komunikatu. W warunkach szkolnych jednak należy pamiętać o dążeniu do poprawności oraz wyposażeniu uczniów w dobre nawyki językowe.

ROZDZIAŁ II

Nauczanie języka włoskiego na trzecim etapie edukacyjnym

STRATEGIE UCZENIA SIĘ A ROZWIJANIE AUTONOMII UCZNIA

Bardzo ważne jest, aby pokazać uczniom, jak mogą się uczyć samodzielnie. Warto zaznajamiać ich z technikami zapamiętywania, takimi jak budowanie skojarzeń słownych, konstruowanie map myśli, fiszek czy korzystanie z haków ułatwiających zapamiętanie kolejnych słów.

Kształtowaniu autonomii ucznia sprzyjać może:

- zróżnicowanie stosowanych na lekcjach metod;
- zwrócenie uwagi na różne preferencje technik, metod i stylów nauki, przy czym wymierną korzyść przynosi stosowanie wielu z nich;
- zachęcanie ucznia do korzystania z materiałów autentycznych i poszukiwania takich treści, które bezpośrednio są powiązane z jego indywidualnymi zainteresowaniami;
- refleksja nad skutecznością stosowanych przez ucznia technik i metod uczenia się, wymiana doświadczeń z kolegami i koleżankami z klasy;
- dbać o to, by lekcje były zróżnicowane i każdy uczeń mógł na nich znaleźć coś dla siebie;
- należy przeprowadzić ucznia przez kolejne etapy uczenia się Kolba: **doświadczenie** poprzez wykonywanie działań; **obserwacja**, czyli skonfrontowanie się ze skutkami podjętych działań; **testowanie** – implementacja zmian. Cykl można powtarzać do osiągnięcia zadowalających rezultatów.

Strategie wspierające autonomię ucznia na zajęciach z języka obcego:

- częste proponowanie uczniom pracy w parach i grupach;
- praca metodą projektów, w tym projektów interdyscyplinarnych;
- zachęcanie uczniów do brania udziału w konkursach, festiwalach, dniach szkoły oraz zaangażowanie uczniów w organizację podobnych imprez;
- prowadzenie zajęć metodą lekcji odwróconej – uczniowie w domu opracowują, przygotowują wybrany materiał;
- zachęcanie uczniów do współpracy między sobą na zasadzie „partnera sukcesu” i refleksji nad swoimi celami oraz skutecznością podejmowanych działań;
- prowadzenie dziennika autorefleksji, w którym uczeń, podobnie jak w przypadku „partnera sukcesu”, analizuje swoje wyniki, sukcesy i porażki, wyciąga wnioski z podejmowanych działań, zapisuje swoje refleksje i modyfikacje, jakie planuje wprowadzić w procesie uczenia się;
- planner językowy – jego różne wersje dostępne są w darmowych zasobach internetu; uczniowie na gotowym arkuszu planują swoje cele oraz aktywności, jakie przybliżą ich do zrealizowania postanowień; planowanie może dotyczyć zarówno roku, semestru, jak i danego miesiąca czy dnia przeznaczonego na naukę; należy uwrażliwić uczniów, że planowanie powinno przebiegać zgodnie z metodą SMART, tzn.: cel powinien być zapisany w sposób: konkretny (*specific*), mierzalny (*measurable*), osiągalny (*achievable*), istotny (*relevant*) i określony w czasie (*time-bound*);
- dziennik podróżnika – jest zapiskiem ucznia z podróży po nauce języka; uczeń będzie umieszczał w nim wycinki z gazet, fragmenty ciekawych dla niego artykułów, bilecików, pocztówek w języku włoskim, tekst ulubionej piosenki włoskiej itp.;

- pamiętnik lub dziennik, w którym uczniowie będą opisywali swoje wrażenia, doświadczenia itp.;
- całkowite zanurzenie, czyli otoczenie się językiem włoskim poprzez np. zmianę języka obsługiwanych urządzeń na język włoski;
- Europejskie Portfolio Językowe (EPJ) – w segregatorze uczniowie w ciągu całego roku szkolnego zbierają swoje wypracowania, osiągnięcia, postępy, certyfikaty, dyplomy itp.;
- słuchanie podcastów, oglądanie filmów, słuchanie piosenek w języku włoskim;
- wykorzystywanie aplikacji do nauki języka włoskiego, korzystanie ze słowników internetowych.

Rola kompetencji kluczowych i miękkich

Rozwój kompetencji miękkich oraz kluczowych odgrywa znaczącą rolę w procesie edukacji. Celem nauczania nie jest jedynie przekazanie wiedzy, ale kształtowanie postaw i przygotowanie człowieka do funkcjonowania w społeczeństwie oraz przyszłym miejscu pracy.

W zaleceniach Rady UE (Dz. Urz. UE 2018, C189/1) wymienia się następujące kompetencje:

- w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- w zakresie wielojęzyczności;
- matematyczne oraz w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii;
- cyfrowe;
- osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- obywatelskie;
- w zakresie przedsiębiorczości;
- w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Natomiast wśród **kompetencji miękkich** warto wymienić np. umiejętność organizacji własnej pracy, a co za tym idzie – przejęcie autonomii i odpowiedzialności za własny proces uczenia się, co w przyszłości wpłynie korzystnie na umiejętność uczenia się przez całe życie. Do kompetencji miękkich zaliczamy także umiejętność radzenia sobie w sytuacjach stresowych, efektywne zarządzanie czasem, a także organizację własnej pracy oraz rozwój kultury osobistej.

Kompetencje kluczowe i miękkie mają wymiar interdyscyplinarny, czyli są realizowane na wielu przedmiotach szkolnych. Nauczyciel języka włoskiego zrealizuje wyżej wymienione kompetencje poprzez właściwy dobór treści, metod, technik oraz form lekcji.

Rozwój kompetencji kluczowych wspierają następujące czynności:

I. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji:

- stwarzanie na lekcji kontekstu i sytuacji językowych, w których uczeń będzie porozumiewał się w języku włoskim. Sprzyja temu praca w parach lub w grupach, prowadzenie dyskusji, wykonywanie ćwiczeń na bazie rozumianego tekstu słuchanego lub pisanego, pisanie listów, e-maili w języku włoskim oraz odgrywanie scenek, a także praca na lekcji z zastosowaniem elementów dramy itp.;

- omawianie z uczniami różnic i podobieństw między językiem włoskim, polskim oraz innymi językami znanymi uczniom. W szczególności warto zauważyć są tzw. *falsi amici*, czyli słowa posiadające podobne brzmienie w obu/kilku językach, jednak różniące się znaczeniami, co może wprowadzać w błąd użytkownika danego języka lub języków.

II. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności:

- wykorzystywanie aplikacji internetowych (słowników, fiszek, aplikacji do nauki języka itp.);
- transformacja tekstów lub ich fragmentów z języka włoskiego na język polski i odwrotnie, np. tłumaczenie tekstu piosenki, fragmentu artykułu, podkastu lub filmu;
- zapoznanie uczniów z kulturą Włoch, dyskusowanie na temat podobieństw i różnic kulturowych;
- rozmowa z uczniami na temat wspólnego pochodzenia wybranych słów w języku włoskim.

III. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii:

- wprowadzenie słownictwa z zakresu matematyki, np. nazwy działań matematycznych, figur geometrycznych oraz liczebników;
- analiza grafów i wykresów, interpretacja lub opisywanie tabel i różnego rodzaju zestawień;
- stosowanie ćwiczeń rozwijających logiczne myślenie, np. grupowanie elementów, porządkowanie fragmentów tekstu, układanie zdarzeń w chronologicznej kolejności, wyciąganie wniosków itp.;
- ćwiczenia gramatyczne;
- ćwiczenia leksykalne z zakresu różnych dziedzin oraz słownictwo związane z zainteresowaniami zawodowymi uczniów.

IV. Kompetencje cyfrowe:

- uwrażliwianie uczniów na zasady bezpiecznego korzystania z zasobów internetu;
- wykorzystywanie współczesnej technologii (komputera, smartfonu, tablicy multimedialnej, internetu itp.) na zajęciach szkolnych oraz jako elementu wspierającego autonomię ucznia.

V. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się:

- praca w parach, w grupach oraz na forum klasy, częste wchodzenie w interakcje i dialogi z innymi uczniami;
- kształtowanie postaw tolerancji oraz szacunku;
- umiejętność właściwego reagowania na niepowodzenia szkolne oraz poszukiwania rozwiązań pojawiających się problemów;
- budowanie poczucia własnej wartości, konsekwencji w działaniach, wytrwałości, motywacji wewnętrznej ucznia.

VI. Kompetencje obywatelskie:

- zachęcanie do podejmowania się różnych zadań i ról w grupie, do brania udziału w życiu szkoły oraz lokalnej społeczności;

- proponowanie treści nawiązujących do aktualnych wydarzeń w kraju i Europie oraz zwracanie uwagi uczniów na procesy globalne;
- kształtowanie świadomości oraz tożsamości europejskiej.

VII. **Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości:**

- rozbudzanie kreatywnego myślenia poprzez zadawanie pytań kluczowych i proponowanie ćwiczeń aktywizujących ucznia;
- rozwijanie umiejętności planowania oraz wyznaczania celów;
- praca metodą projektu;
- ćwiczenie kompetencji kierowania zespołem, przedstawiania treści, prowadzenia dyskusji i negocjacji.

VIII. **Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej:**

- przybliżenie uczniom dorobku kulturalnego Włoch (muzyka, film, kino sztuka, architektura itp.);
- wprowadzenie nazw znanych produktów, marek oraz ikon „made in Italy”;
- zaznajomienie uczniów z tradycjami i świętami włoskimi;
- zachęcanie uczniów do wzięcia udziału w przedstawieniach, różnego rodzaju festiwalach, wydarzeniach kulturalnych, przeglądach, dniach kultury włoskiej itp.

METODY I TECHNIKI PRACY

Pracując metodami aktywizującymi, nauczyciel czyni proces edukacyjny ciekawszym i inspirującym. Uczniowie eksperymentują, uczą się, bawiąc. Mają możliwość popełniania błędów, samodzielnego ich poprawiania oraz poszukiwania twórczych rozwiązań. Zabawa jest jednym z czynników wspierających motywację ucznia. Człowiek w naturalny sposób dąży do tego, co sprawia mu przyjemność. Nauczyciel może pobudzać motywację ucznia, stosując zróżnicowane ćwiczenia, metody aktywizujące, budując jego autonomię, odnosząc się do tematów bliskich uczniowi, angażując jego emocje w proces dydaktyczny.

Metody aktywizujące:

I. **Mapa myśli** – jest to metoda, którą możemy zaproponować uczniom podczas lekcji powtórzeniowej. Uczniowie tworzą mapy w poziomie na dużym kartonie (praca w grupach) lub wspólnie na tablicy. Pracując z całym zespołem klasowym, warto wybrać „moderatora”, czyli ucznia, który będzie zapisywał, tworzył mapę na tablicy. Pozostali uczniowie w tym czasie, korzystając z podręcznika oraz własnych notatek, będą segregować i porządkować informacje w sposób ułatwiający ich zapamiętanie. Po wykonaniu mapy myśli w klasie nauczyciel lub uczniowie mogą sfotografować ją i rozesłać drogą mailową do pozostałych uczniów. Należy pamiętać, że przy wykonywaniu mapy myśli w jej centralnym punkcie zostaje umieszczony temat zagadnienia, od którego odchodzą gałęzie, czyli wiążące się z tematem informacje. Na mapie warto stosować różnorodne kolory i rysunki ułatwiające zapamiętanie. W wersji zdalnej uczniowie mogą stworzyć lub współtworzyć mapy myśli w darmowych aplikacjach, między innymi:

- Gitmind;
- Crello;
- MindMapMaker;

- Mind42;
- Mindmeister;
- Simplemind (bezpłatny w ograniczonym zakresie – mniejsza liczba funkcji do wykorzystania).

Zastosowanie map myśli wspiera kształtowanie kompetencji kluczowych:

- matematycznych (rozwijają logiczne myślenie, umiejętność wnioskowania, szeregowania, porządkowania i wyszukiwania informacji);
- społecznych, stwarzając uczniom możliwość pracy zespołowej;
- cyfrowych, korzystając z aplikacji do tworzenia map myśli lub w warunkach stacjonarnych – poprzez wykonanie i obróbkę fotografii wykonanej w klasie mapy myśli;
- przedsiębiorczości – uczniowie rozwijają umiejętność samodzielnego działania oraz kreatywne myślenie;
- osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się – mapy myśli wspierają motywację wewnętrzną ucznia, uczą stosowania technik i narzędzi przydatnych do samodzielnego podejmowania procesu uczenia się i utrwalania wiedzy;
- w zakresie rozumienia i tworzenia informacji – uczniowie, aby sporządzić mapę, potrzebują przeanalizować, zrozumieć informacje zawarte w podręcznikach i zanotowane przez nich w zeszytach, potrzebują także stworzyć ekstrakt, czyli wydobyć najistotniejsze dla nich informacje, które umieszczą na mapie myśli;
- wielojęzyczności – mapa powstanie w języku włoskim, może zawierać drobne elementy (tłumaczenie) w języku polskim, w szczególności jeżeli jest to mapa zawierająca słownictwo z jakiegoś zakresu tematycznego.

- II. **Burza mózgow** sprawdza się doskonale w pracy grupowej z całym zespołem klasowym. Warto po nią sięgnąć, gdy potrzeba stworzyć listę z jak największą ilością możliwych rozwiązań danego problemu. Istotną zasadą jest niekrytykowanie nowo pojawiających się pomysłów: wszystkie zostają zapisane. Dopiero w kolejnej fazie, po wyczerpaniu już wszystkich pomysłów, można przystąpić do dyskusji i wyboru najlepszych rozwiązań. Jest to metoda mająca wiele zalet: pobudza do twórczego myślenia, dzielenia się pomysłami, pozwala wyjść poza rutynę pracy w grupie. W warunkach pracy zdalnej można skorzystać z aplikacji:

- MindMeister;
- FreeMind;
- czatu (Zoom, Microsoft Teams);
- tablicy (Zoom, Microsoft Teams);
- Google Drive (dzielenie się materiałami, wspólna edycja plików).

Zastosowanie burzy mózgów wspiera kształtowanie kompetencji kluczowych:

- cyfrowych – w przypadku wykorzystywania odpowiednich narzędzi;
- społecznych – metoda kładzie duży nacisk na współpracę, akceptację i tolerancję dla pomysłów innych osób;
- osobistych – metoda wspiera motywację wewnętrzną ucznia, pozwala poczuć się częścią zespołu, daje miejsce na wyrażenie indywidualnych idei, przez co wspiera poczucie własnej wartości;
- przedsiębiorczości – metoda rozwija twórcze myślenie;

- wielojęzyczności – uczniowie posługują się językiem włoskim;
- matematycznych – uczniowie w końcowej fazie porządkują informacje, dyskutują, analizują zapisane pomysły, rozwijają logiczne myślenie, wyciągają wnioski.

III. **Pisanie na ścianie** to wersja burzy mózgów, w której do zapisywania pomysłów można wykorzystać nie tablicę szkolną, a każdą dostępną przestrzeń, np. ścianę, na której uczniowie przykleją zapisane na samoprzylepnych karteczkach pomysły. W warunkach zdalnych można skorzystać z aplikacji – tych samych, co przy mapie myśli czy burzy mózgów. Można również skorzystać z aplikacji Storyboard That, która umożliwia tworzenie rodzaju mapy myśli lub pewnej historyjki ułożonej w kolejności; zaletą jest na pewno ciekawa grafika dostępna w aplikacji (zob. storyboardthat.com; dostęp 9.09.2022).

IV. **Memory** – metoda, którą nauczyciel może zastosować w celu utrwalenia słownictwa lub struktur gramatycznych, związków frazeologicznych lub przysłów. Można zastosować zarówno formę graficzną (ilustracje), formę słowną (napisy), jak i mieszaną (uczniowie dopasowują napis do ilustracji). W warunkach stacjonarnych można również poprosić uczniów o opracowanie w domu (samodzielnie lub w parze, grupie) zestawu kart memory (lekcja odwrócona). W ten sposób uczniowie w ciekawy sposób zostaną zmotywowani do powtórki materiału i usystematyzowania wiedzy.

W warunkach zdalnych można wykorzystać aplikację **iMaszPamięć**. Daje możliwość wyboru gotowej gry, np. dotyczącej zakresu tematycznego „Środki transportu” lub „Liczebniki” (zob. gę dostępną na stronie pamiec.imasz.net; dostęp 9.09.2022). Uczniowie grają w parach w *breakout rooms*, każdy z uczestników po odkryciu pola czyta na głos w języku włoskim liczebnik, jaki pojawił się na ekranie.

Aplikacje do tworzenia gier lub korzystania z gotowych rozwiązań:

- LearningApps.org;
- Lumio;
- Genial.ly.

Zastosowanie memory wspiera kształtowanie kompetencji kluczowych:

- cyfrowych – przy wykorzystaniu odpowiednich narzędzi;
- społecznych – gra wymaga pracy w parach lub grupach, tolerancji, akceptacji, umiejętności współpracy;
- osobistych – wpływa na rozwój motywacji wewnętrznej ucznia, ćwiczy pamięć, spostrzegawczość;
- wielojęzyczności – uczniowie grają lub tworzą grę w języku włoskim lub polskim i włoskim, w przypadku zastosowania samych obrazków uczniowie ustnie nazywają w języku włoskim pojawiające się na odkrywanych polach ilustracje;
- matematycznych – ćwiczy umiejętność kojarzenia, poszukiwania logicznych połączeń między np. obrazkami lub napisami i ilustracjami;
- w zakresie rozumienia i tworzenia informacji – można poprosić uczniów o utworzenie krótkiego zdania z pojawiającym się na kartoniku przedmiotem, np. „Questo è il quaderno. Vedo una casa grande e una macchina rossa”.

Zarówno grę, jak i inne metody można z powodzeniem zastosować w pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE). Istnieje wiele możliwości jej

dostosowania. Pamiętając o uczniach z dysfunkcją wzroku, należy zadbać o odpowiednią wielkość kartoników i pojawiających się na nich informacji. Obrazki powinny być duże, bez zbędnych ozdobnych elementów, a rysunki powinny być zaznaczone wyraźnym grubym konturem. Należy stosować powiększoną czcionkę, bez kursywy i ozdobników. Uczniowie z zaburzeniami koncentracji (ADHD) lub pracujący wolniej (dysleksja) mogą potrzebować więcej czasu na dokończenie gry, dlatego można zastosować różną liczbę kart do gry w memory. Mniejsza liczba kartoników znacznie ułatwi grę.

V. **Koło zdjęć** – nauczyciel prezentuje uczniom w fotografe. W warunkach szkolnych mogą być to fotografie przypięte na tablicy lub wyświetlone. W warunkach lekcji zdalnej można zaprezentować zdjęcia, wyświetlając je uczniom na monitorze poprzez udostępnienie ekranu. Zdjęcia pobudzają do refleksji, zwłaszcza połączone z pytaniem kluczowym, np. „Jak będą wyglądały domy za 100 lat?”.

Biorąc pod uwagę uczniów z dysfunkcją wzroku, należy zadbać o to, by zdjęcia były wyraźne. Uczniowie mogą otrzymać dodatkowy zestaw wydrukowanych fotografii, aby mogli lepiej się z nimi zapoznać. Każde ze zdjęć może zawierać opis w języku włoskim. Taki opis pomoże również uczniom, którzy mają zaległości, np. spowodowane dużą absencją z powodu choroby przewlekłej.

Zastosowanie metody koła zdjęć wspiera kształtowanie kompetencji kluczowych:

- w zakresie rozumienia i tworzenia informacji – uczniowie zainspirowani fotografią oraz pytaniami tworzą własne wypowiedzi w języku obcym; można również poprosić uczniów o ułożenie i opowiedzenie historyjki na podstawie zaprezentowanych fotografii;
- w zakresie wielojęzyczności – uczniowie posługują się językiem włoskim, tworząc wypowiedzi;
- społeczne – uczniowie uczą się pracować wspólnie, słuchać wypowiedzi innych uczestników zajęć, prezentować i argumentować własne stanowisko;
- osobiste – metoda wspiera motywację wewnętrzną ucznia, zachęca do refleksji, inspiruje do poszukiwań i myślenia twórczego;
- matematyczne – rozwija umiejętność kojarzenia, logicznego myślenia, argumentowania i wyciągania wniosków, porządkowania treści.

VI. **Dyskusja** – wpływa na bezpośrednie zaangażowanie się ucznia w proces dydaktyczny. Metodę można z powodzeniem stosować zarówno do poszukiwania rozwiązań dotyczących zagadnień gramatycznych, leksykalnych, jak i dotyczących problemów społecznych czy związanych z przyszłym zawodem ucznia.

Zastosowanie dyskusji wspiera kształtowanie kompetencji kluczowych:

- matematycznych – rozwija logiczne myślenie, poszukiwanie argumentów, uzasadnianie wypowiedzi;
- społecznych – praca z całym zespołem klasowym, prezentacja własnych idei, obrona swojego stanowiska, wyrozumiałość i tolerancja dla odmiennego zdania;
- osobistych – metoda poprzez możliwość wyrażenia siebie i swojego zdania wspiera motywację wewnętrzną ucznia, zachęca go do większej otwartości;
- w zakresie wielojęzyczności oraz rozumienia i tworzenia informacji – uczniowie wypowiadają się, konstruując swój przekaz w języku włoskim;

- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej, jeżeli poruszane tematy wiążą się z kulturą Włoch.

Dyskusję można z powodzeniem prowadzić zarówno w warunkach lekcji stacjonarnych, jak i zdalnych.

VII. **Dywanik pomysłów** stanowi odmianę dyskusji rozszerzonej o element wizualny. Uczniowie mogą pracować, dyskutować w grupach, następnie wypracowują w obrębie danego zespołu rozwiązania, które zapisują na samoprzylepnych karteczkach lub kartonach, które następnie zostaną przyklejone na tablicy i zaprezentowane, omówione na forum przez przedstawiciela danej grupy. W warunkach lekcji zdalnej uczniowie pracują w *breakout rooms*, dzieląc się ekranem bądź pracując we wspólnym dokumencie Google, następnie na forum wyświetlają i omawiają swoje propozycje i pomysły.

VIII. **Tętniące grupy** – metoda jest odmianą dyskusji, uczniowie pracują w dwu-, trzypersonowych zespołach. Każda z grup dyskutuje nad zadaniem lub otrzymuje zestaw 15 pytań, z których ma za zadanie poruszyć wybrane pięć. W późniejszej fazie relacjonują całą klasie pozyskane informacje.

IX. **Kolaż, plakat** jest metoda służącą do wizualizowania nauczanych treści. Uczniowie, posługując się plakatem lub kolażem, mogą zaprezentować siebie kolegom, mogą również w ten sposób streścić lub opowiedzieć o swojej ulubionej książce, grze, czasopiśmie. Metoda nadaje się także do powtórzenia materiału przed sprawdzianem: każda z grup przygotowuje plakat/kolaż dotyczący omówionego wcześniej działu (słownictwo, gramatyka, kultura itp.).

X. **Metoda kuli śnieżnej** znajdzie swoje zastosowanie podczas pracy nad tekstem słuchanym bądź czytany. Uczniowie zaczynają pracę indywidualnie. Czytają tekst lub go słuchają, odpowiadają na otrzymane pytania. Później w parach porównują swoje rozwiązania i spostrzeżenia. Ponownie czytają tekst bądź go wysłuchują (lub po wysłuchaniu zapoznają się z jego transkrypcją). Tym razem, pracując w większych grupach, wymieniają się swoimi spostrzeżeniami. Na zakończenie prezentują na forum klasy wspólną wersję.

W warunkach lekcji zdalnej uczniowie będą pracować w *breakout rooms*.

XI. **Wędrujące kartki** – metoda nadaje się do ćwiczenia pisania lub pracy nad prezentowanym tekstem lub nagraniem audio / audio-video. Uczniowie mogą pracować jako cały zespół klasowy lub w obrębie mniejszych sześciopersonowych grup. Nauczyciel może poprosić każdą z grup o napisanie opowiadania, na co uczniowie będą mieli ok. pięciu minut. Każda z grup otrzyma w tajemnicy przed pozostałymi uczniami inny „temat” pracy, np. opowiadanie kosmiczne, na dzikim zachodzie, kryminalne, horror, romantyczne itp. Po zakończonym czasie uczniowie wymieniają się opowiadaniem z inną grupą i kontynuują otrzymany zapis, zmieniając jednakże jego charakter. W ten sposób uczniowie, którzy otrzymali od kolegów historię kryminalną, będą ją kontynuować, zachowując styl romantyczny, w jakim pisali dotychczas. Gdy wszystkie grupy wymienią się swoimi pracami, a opowiadanie wróci do grupy, która je rozpoczęła, uczniowie na forum odczytują powstałe historie i wybierają tę, która ich zdaniem jest najciekawsza.

W warunkach pracy zdalnej uczniowie pracują w *breakout rooms*, dzieląc się ekranem, bądź pracując na wspólnym dokumencie.

- XII. **Wzajemne odpytywanie** – jest to metoda rozwijająca autonomię ucznia i umiejętność uczenia się od innych. Uczniowie, pracując w parach lub grupach, zadają sobie pytania na zasadzie quizu lub gry w milionera. Można połączyć ten pomysł z metodą lekcji odwróconej, w której uczniowie wcześniej opracują grę lub zestaw pytań. Dodatkowy element grywalizacji i zdobywania punktów za poprawne odpowiedzi wpłynie na motywację wewnętrzną ucznia, na jego zainteresowanie wykonywanymi ćwiczeniami oraz współpracę z innymi uczniami.
- XIII. **Drama, symulacje oraz odgrywanie ról** są metodami często stosowanymi na lekcjach języka obcego, dają uczniom możliwość przećwiczenia dialogów, wcielenia się w postaci sprzedawcy, klienta itp. Ma szczególne znaczenie w przypadku przygotowania uczniów do funkcjonowania w przyszłym środowisku pracy.
- XIV. **Łożysko kulkowe** (*Kugellager*) jest metodą świetnie sprawdzającą się, gdy nauczyciel chciałby zaangażować w ćwiczenie mówienia całą klasę jednocześnie. Metoda porządkuje i organizuje pracę uczniów i zapobiega chaosowi w klasie (w razie gdyby uczniowie mieli możliwość swobodnego po niej przemieszczania). Metoda świetnie się sprawdza w przypadku uczniów z pewnymi ograniczeniami w poruszaniu się. Dodatkowym plusem jest pewność, że każdy uczeń znalazł parę do dyskusji, dialogu i był zaangażowany w pracę.
- XV. **Spacer po klasie** – metoda sprawdza się w mniejszych zespołach klasowych, kiedy możliwe jest swobodne przemieszczanie się po klasie ze względu na niewielką liczbę uczniów. W przypadku obecności osoby o ograniczonych możliwościach przemieszczania się można zorganizować dla niej jedno stanowisko pracy i poprosić pozostałych uczniów, aby „odwiedzali” kolegę/koleżankę w celu zebrania także od niego/jej potrzebnych informacji. Uczniowie mogą otrzymać na początku od nauczyciela arkusz pracy, na którym będą uzupełniali brakujące dane, np.: Znajdź w klasie ucznia/uczennicę, który/która lubi jeść to samo, co ty, urodził(a) się w tym samym miesiącu, lubi robić w wolnym czasie to samo, co ty itp. Uczniowie otrzymują np. 15–20 minut na wykonanie zadania.

W warunkach lekcji zdalnej można podzielić uczniów na mniejsze zespoły, np. cztero-, sześciuosobowe (*breakout rooms*), i poprosić, aby w obrębie danej grupy uczniowie zadawali sobie pytania i uzupełniali kwestionariusz.

Uczniowie uczą się od siebie, wymieniają się pytaniami, współpracują. Metoda wspomaga motywację wewnętrzną poprzez naturalną ciekawość, rozwija kompetencje tworzenia wypowiedzi, logicznego myślenia, rozumienia w języku obcym.

- XVI. **Pięteczka** (można wykorzystać także maskotkę) polega na podawaniu sobie wzajemnie jakiegoś przedmiotu. Celem jest wylosowanie z grupy osoby, która odpowie na pytanie zadawane przez ucznia, który dany przedmiot przekazuje dalej. W warunkach lekcji zdalnej można posłużyć się kostką online, która wskaże na numer pytania (możliwe są też losowania dwóch kostek na raz). Inną opcją jest wylosowanie pytania za pomocą Decidive Wheel.

Element zabawy wzmacnia motywację wewnętrzną, ćwiczy posługiwanie się językiem obcym, logiczne myślenie, tworzenie i rozumienie wypowiedzi, współpracę i poprawne interakcje z innymi uczniami.

XVII. Metoda projektu – szczególnie zalecana dla uczniów szkół branżowych, ponieważ pozwala wykorzystać cały drzemiący w nich potencjał i pod wieloma aspektami rozwija ich personalnie. Wspiera rozwój kompetencji miękkich oraz kluczowych dla rozwoju człowieka i przygotowania go do samodzielnego prosperowania w świecie, zarówno zawodowym, jak i prywatnym. Warto zaproponować uczniom także udział w projektach interdyscyplinarnych, łącząc wiedzę z różnych dziedzin (w tym zawodowych) z nauką języka włoskiego. Wpłynie to na zwiększenie motywacji wewnętrznych uczniów, dla których język stanie się narzędziem w komunikacji w zakresie interesującej ich branży zawodowej.

Przykładowe tematy projektów interdyscyplinarnych:

- *Skuterem przez Włochy* – włoskie smaki (profil gastronomiczny);
- *Design nie tylko dla Wenus* (profil odzieżowy);
- *La festa della felicità* (profil gastronomiczny);
- *Morze nieskończone* (profil turystyczny);
- *Nie mam energii* (profil techniczny).

XVIII. Metoda stacji dydaktycznych, nadająca się do powtórzenia materiału, wzbudza zaciekawienie wśród uczniów, wspiera ich autonomię i motywację. Uczniowie, pracując w grupach, uczą się współpracy, a także dzielenia się wiedzą. Poprzez rozwiązywanie zróżnicowanych zadań ćwiczą szereg kompetencji językowych (matematyczne: logiczne myślenie, porządkowanie, układanie w kolejności chronologicznej, przyporządkowywanie). Każdy uczeń w grupie ma szansę odnaleźć ćwiczenie, w którym będzie czuł się mocny, odpowiadające jego stylowi uczenia się. W warunkach zdalnych można zorganizować pracę w *breakout rooms*; uczniowie w obrębie danej grupy będą rozwiązywali różne zadania. Każda z grup może także grać w escape roomie przygotowanym przez nauczyciela w aplikacji Genial.ly.

XIX. Metoda odwróconej lekcji – metoda, która pozwala uczniom na pracę w ich własnym tempie przy wykorzystaniu ich mocnych stron. Dlatego łatwo ją dostosować do możliwości i indywidualnych potrzeb osób ze SPE. Można poprosić uczniów o wyszukanie konkretnych materiałów, podając listę stron, z których mogą bezpiecznie korzystać. Uczniowie, pracując w warunkach domowych, mogą korzystać ze słowników tradycyjnych lub internetowych.

Metoda sprawdza się w warunkach lekcji tradycyjnych oraz zdalnych. Wspiera motywację wewnętrzną oraz autonomię ucznia, pozwala uczyć się zgodnie z preferowanym stylem, wspiera ponadto rozwój kompetencji cyfrowych, gdy wymaga użycia TIK.

XX. **Gry i zabawy językowe** mogą być ciekawym materiałem stymulującym, utrwalającym oraz powtórzeniowym. Nauczyciel może opracować bazę swoich gier, które będą dotyczyły jakiegoś działu lub zagadnienia leksykalnego lub gramatycznego. Można także poprosić uczniów o opracowanie takiej gry w parach podczas lekcji lub w domu. Gry mogą mieć formę planszową, ale można je również stworzyć na potrzeby lekcji zdalnych w darmowych aplikacjach: Genial.ly, Lumio, LearningApps, Wordwall.

Gry pomagają rozwijać logiczne myślenie, uczyć współpracy, radzenia sobie z niepowodzeniami, wspierają motywację wewnętrzną ucznia, kształtują szereg kompetencji językowych (np. rozumienie lub tworzenie wypowiedzi).

ROZDZIAŁ III

Organizacja procesu dydaktycznego – zasady pracy na lekcji języka włoskiego

Warunki i sposoby realizacji podstawy programowej

Podstawa programowa jasno określa warunki, w jakich należy realizować zawarte w niej postanowienia. Nadrzędnym celem kształcenia wspomnianym w podstawie programowej jest porozumiewanie się w języku obcym. Język jest narzędziem umożliwiającym porozumiewanie się w różnych sytuacjach życia codziennego oraz w warunkach przyszłej pracy zawodowej ucznia. W związku z powyższym aspekt komunikacyjny wysuwa się na pierwsze miejsce, jednakże nie należy zapominać o dążeniu do poprawności językowej w procesie dydaktycznym. Nauka języka jest procesem wieloletnim, w związku z tym zaplanowaną biegłość językową uczniowie osiągną pod koniec tego procesu.

W kształceniu w szkole branżowej I i II stopnia niezbędny jest szereg czynników. Pierwszym z nich jest zapewnienie uczniowi możliwości kontynuowania nauki tego samego języka obcego nowożytnego, którego uczył się na wcześniejszym etapie edukacyjnym. Zmiana języka nauczanego w szkole podstawowej na inny język nowożytny nauczany w szkole branżowej I stopnia jest możliwa:

- w przypadku oddziałów wielozawodowych, w których może okazać się niemożliwe zapewnienie wszystkim uczniom kontynuacji kształcenia w zakresie języka obcego nowożytnego;
- w przypadku, gdy konieczność kontynuacji nauczania danego języka wiązałaby się z ograniczeniem możliwości wyboru szkoły ponadpodstawowej.

Praca w grupach

Obowiązkiem szkoły jest umożliwienie uczniom pracy w grupach o zbliżonym poziomie biegłości. Jednakże nie można oczekiwać, że w obrębie grupy o zbliżonym poziomie języka wszyscy uczniowie będą w jednakowy sposób przyswajali materiał. Dlatego istotne jest dopasowanie treści, metod i technik proponowanych przez nauczyciela do możliwości psychofizycznych zespołu klasowego, z uwzględnieniem uczniów ze SPE.

Materiał można różnicować pod względem:

- treści – uczniowie mogą otrzymać różne pod względem długości i trudności teksty do przeczytania; inną możliwością jest dopasowanie poziomu trudności pytań do tego samego tekstu;
- zadań – w pracy nad tekstem, słuchaniem, można podzielić uczniów na grupy. Każda z nich będzie wykonywała inny rodzaj ćwiczenia związany z tym samym tekstem, np. pytania typu prawda/fałsz, wyszukiwanie konkretnych elementów, uzupełnianie tekstu, parafrazowanie jego fragmentów, wyszukiwanie synonimów itp.
- ról – nauczyciel w projektach lub innych zadaniach przydziela uczniom role na miarę ich możliwości: takie, które będą bazowały na mocnych stronach i umiejętnościach ucznia. Można również pozostawić uczniom wybór roli czy zadania, do którego chcieliby się zgłosić, w którym czują się najlepiej.

- dodatkowych aktywności – w zależności od potrzeb uczniów można przydzielić dodatkowe aktywności zarówno uczniom zdolnym lub pragnącym przygotować się lepiej do konkursu czy egzaminu, jak również części uczniów ze SPE, którzy mogą wymagać większej ilości ćwiczeń w celu utrwalenia materiału (z powodu zaległości lub np. dysleksji).
- zadania wpierające kreatywność – są to ćwiczenia, w których nauczyciel prosi uczniów o dokończenie rozpoczętych zdań. Zadania mogą dotyczyć kwestii gramatycznych i leksykalnych. Np. „*Se fa bel tempo...*”, „*Da bambino(a)...*”, „*Mi piace...*”.

Tak sformułowane ćwiczenie daje uczniom przestrzeń na pracę na miarę własnych możliwości.

Dobór treści

Wzbogacanie treści programowych z uwzględnieniem branży szkoły ma szczególne znaczenie w szkole branżowej II stopnia. Uczniowie stają na progu życia zawodowego, w którym może zaistnieć potrzeba posługiwania się językiem obcym bądź byłby on dodatkowym atutem podczas starania się o pracę.

Uczniom szkoły o profilu budowlanym nauczyciel może zaproponować np. ćwiczenia na uzupełnianie zdań rodzajnikiem określonym, bazując na prostym tekście dotyczącym struktury lub budowy budynku. Dla porównania uczniowie szkoły gastronomicznej mogą przynieść fotografie lub podać nazwy swoich ulubionych potraw, a następnie sporządzić listę składników niezbędnych do ich przygotowania z uwzględnieniem rodzajników określonych. Formy czasowników łatwiej ćwiczyć z uczniami, gdy dialog lub proponowana czytanka bazuje na tematyce im bliskiej i łączy się z innymi przedmiotami szkolnymi. Można również poprosić uczniów o próbę przetłumaczenia kilku zdań, najważniejszych informacji lub fragmentów tekstu z podręcznika do przedmiotu zawodowego na język włoski. W zależności od poziomu grupy mogą to być pojedyncze słowa kluczowe, proste zdania lub streszczenie jakiegoś fragmentu czy zagadnienia. Takie zróżnicowanie możemy także zastosować, uwzględniając specjalne potrzeby edukacyjne uczniów. Działania te nie tylko różnicują materiał, odwołując się do indywidualnych zainteresowań i motywacji wewnętrznej ucznia, ale także pozwalają uczniom mającym problemy z koncentracją, zaległości w nauce, dysleksję oraz specyficzne trudności w uczeniu się na wykonanie zadania, co ma ogromny wpływ na ich poczucie własnej wartości oraz motywację do podejmowania dalszych działań dydaktycznych. Będzie to również doskonały sposób na utrwalenie wiadomości z innych dziedzin i pomoc w przygotowaniu się uczniów do sprawdzianów z przedmiotów zawodowych. Ponadto w interesujący sposób zapozna młodzież ze słownictwem zawodowym w języku włoskim.

Nieocenioną wartość niosą materiały autentyczne (filmy, materiał audio) – wzbogacają zasób słownictwa z dziedzin, które wielokrotnie są ignorowane w podręcznikach do nauki języka włoskiego (np. budownictwo, IT, inżynieria, architektura, działalność gospodarcza). Warto również zachęcać młodzież do rozwijania swoich umiejętności w domu poprzez oglądanie filmów, seriali włoskich dostępnych za darmo online czy do czytania lektur uproszczonych i artykułów w języku włoskim. Warto także organizować z uczniami dni języka włoskiego, seanse filmowe czy wystawy, angażując młodzież w życie szkoły. Uczniowie z dumą będą dzielić się z kolegami z innych klas swoją wiedzą oraz prezentować swoje pasje i umiejętności. Dodatkową

wartość mogą przedstawiać lekcje poza terenem szkoły, wyjścia do muzeów, wycieczki szkolne, wyjazd do Włoch, spotkania z Włochami pracującymi w Polsce, odwiedziny w różnych firmach, w których pracują Włosi.

Sala językowa

W sali językowej powinien znajdować się dostępny sprzęt do odtwarzania płyt CD lub plików MP3. Dużą pomocą jest komputer z dostępem do internetu.

W sali powinna znajdować się tablica (najlepiej magnetyczna), co umożliwi zapisywanie informacji oraz przymocowanie pomocy dydaktycznych, plakatów, ilustracji, plansz. Sala powinna być wyposażona w słowniki tradycyjne, atlasy, mapę Włoch. Dopuszcza się, aby uczniowie w miarę możliwości korzystali ze słowników w aplikacjach: PONS, Edilingua, Toba itp. Pomysłem na lekcję powtórzeniową jest gra Kahoot!, do której uczniowie będą również wykorzystywali telefon.

Nauczycielowi przyda się w klasie miejsce do przechowywania innych pomocy dydaktycznych, takich jak: kartony, mazaki, magnesy, gry, plansze, kostki, pionki, maskotki, karteczki samoprzylepne itp.

Sama aranżacja sali ma również spore znaczenie. Uczniowie lepiej się uczą w pomieszczeniu dobrze oświetlonym, jasnym, wyposażonym w wygodne krzesła i ławki przystosowane do ich wzrostu. Warto spytać uczniów o ich pomysły na aranżację sali, angażując ich w ten sposób w życie klasy. Najważniejsze, aby uczniowie czuli się w klasie dobrze.

Ustawienie ławek w pracowni językowej ma również wpływ na przebieg procesu dydaktycznego i może różnić się w zależności od proponowanych uczniom ćwiczeń. Szczególnie w przypadku uczniów ze SPE należy dostosować przestrzeń do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia, np. z niepełnosprawnością ruchową lub niedowidzącego.

Propozycje ustawienia stołów:

- Podkowa – sprawdza się przy większości zadań podejmowanych w klasie (dyskusja, praca indywidualna). Uczniowie widzą siebie nawzajem oraz doskonale widzą tablicę i nauczyciela. Nauczyciel natomiast ma swobodny dostęp do każdego ucznia.
- Koło – ułatwia komunikację, uczniowie widzą siebie nawzajem.
- Wyspy – jest to połączenie dwóch lub trzech ławek. Uczniowie widzą siebie nawzajem, co sprzyja komunikacji i pracy w grupach.
- Rzędy (ławki jedno- lub dwuosobowe) – takie ustawienie ma na celu umożliwienie uczniowi skoncentrowania się na zadaniu, jest preferowane przy pisaniu testów i sprawdzianów.
- Pod ścianami – ławki ustawione pod ścianami tworzą dużą wolną przestrzeń na środku klasy, co sprzyja swobodnemu przemieszczaniu się uczniów.

Komunikacja pomiędzy nauczycielem a uczniami

Warto od początkowych zajęć starać się wprowadzać ucznia i przyzwyczajać go do komunikowania się w języku włoskim. W tym celu można wyposażyć go w szereg zwrotów, pytań itp., jakimi będzie posługiwał się na lekcjach.

Czas wypowiedzi nauczyciela, tzw. TTT (*Teacher Talking Time*), czyli czas, w którym to nauczyciel mówi, nie powinien jednorazowo przekraczać 10 minut i stanowić więcej niż 30% czasu lekcji (M.Horała 2017: 30). Nauczyciel powinien dbać o jasny przekaz. Warto zwrócić uwagę na tempo wypowiedzi w języku włoskim dostosowane do możliwości uczniów. Należy posługiwać się językiem na poziomie leksykalno-gramatycznym, który będzie zawsze nieco powyżej kompetencji uczniów, czyli w ok. 85–95% zrozumiałym. Należy nawiązywać zawsze do wiedzy, jaką uczniowie już posiadają, nie należy wzbraniać się przed powtórzeniami lub ilustrowaniem wypowiedzi gestami lub rysunkami, w szczególności na niższych poziomach nauczania.

Natomiast czas wypowiedzi ucznia, tzw. STT (*Student Talking Time*), powinien stanowić większą część lekcji. Jest to okazja do przełamywania barier w mówieniu, daje możliwość ćwiczenia rozumienia ze słuchu poprzez słuchanie wypowiedzi kolegów. Błędy podczas STT są naturalną kolejną rzeczą i nieodłącznym etapem uczenia się. Należy ucznia korygować tylko wówczas, gdy nauczyciel ćwiczy struktury gramatyczne lub gdy komunikat jest całkowicie niezrozumiały. W innym przypadku należy powstrzymać się z przerywaniem wypowiedzi ucznia, dyskretnie notując ewentualne błędy, aby odnieść się do nich później. Czasem wystarczy zasygnalizować uczniowi mimiką lub gestem błędy w wypowiedzi, co pozwoli uczniowi ją skorygować.

W komunikacji istotna jest również postawa nauczyciela, która powinna być ciepła pełna szacunku i zrozumienia.

Komunikacja między nauczycielem a uczniem przebiega nie tylko w klasie, ale również poza nią. Wówczas nauczyciel może stosować takie kanały, jak Librus lub poczta e-mail.

W realiach lekcji zdalnej dobrze, aby uczniowie widzieli nauczyciela. Dlatego warto pracować przy włączonej kamerze, gdyż komunikacja niewerbalna stanowi także ważny aspekt porozumiewania się i odgrywa istotną rolę w zrozumieniu kontekstu wypowiedzi.

Dobłą praktyką jest również zapisanie z uczniami „kontraktu”, w którym zostaną ustalone zasady współpracy i komunikowania się (w relacjach nauczyciel-uczeń oraz uczeń-uczeń). Kontrakt należy umieścić w widocznym miejscu w klasie, aby można było się odwołać w każdej chwili do jego ustaleń. Warto również zapoznać uczniów na początku semestru lub przypomnieć im zasady oceniania, które powinny znaleźć się w klasie w zasięgu ręki ucznia i nauczyciela.

Współpraca z rodzicami

Współpraca z rodzicami stanowi ważny aspekt procesu nauczania. Może odbywać się w sposób indywidualny podczas zebrań, konsultacji zdalnych, rozmów telefonicznych lub mailowych. Może mieć formę zbiorową: zebrania szkolne, spotkania z ekspertami, pogadanki, dni otwarte w szkole itp., jak również może przybrać formę mieszaną.

Komunikacja z rodzicami może przynieść obopólną korzyść, zwłaszcza, że część rodziców chętnie angażuje się w życie szkoły i klasy.

Bardzo ważna jest współpraca nauczycieli z rodzicami, mająca wspomóc ucznia w jego procesie dydaktycznym.

ROZDZIAŁ IV

Nauczane treści kształcenia, umiejętności przedmiotowe i ponadprzedmiotowe (uniwersalne) z uwzględnieniem planowania i wdrażania działań wspierających kształtowanie kompetencji kluczowych i umiejętności miękkich

W celu dobrania właściwych treści nauczania i zaplanowania procesu dydaktycznego należy wziąć pod uwagę szereg czynników, takich jak: wiek uczniów, klasa, do której uczęszczają, etap edukacyjny, typ szkoły, cele nauczania wskazane w podstawie programowej oraz zainteresowania uczniów dotyczące zarówno ich życia prywatnego, jak i planów przyszłej ścieżki zawodowej. Istotnymi czynnikami będą także zalecenia terapeutyczne dla uczniów ze SPE, a także rozwój kompetencji kluczowych i miękkich.

W niniejszym poradniku proponuje się układ treści dla uczniów realizujących wariant podstawy programowej III.SP1.O. Język włoski w większości nie będzie realizowany w szkole branżowej I stopnia od podstaw.

Rozkład treści przygotowano w założeniu, że język włoski będzie nauczany w wymiarze dwóch godzin tygodniowo w pierwszych dwóch latach oraz jednej godziny tygodniowo w trzecim roku nauki w szkole branżowej I stopnia: razem 150 godzin lekcyjnych. W szkole branżowej II stopnia nauka trwa dwa lata, język włoski nauczany jest w pierwszej klasie w wymiarze czterech godzin lekcyjnych tygodniowo, natomiast w klasie drugiej w wymiarze trzech godzin lekcyjnych tygodniowo. Razem 210 godzin, co w przeciągu pięciu lat nauki daje tylko 360 godzin (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 28 marca 2017 roku w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Dz. U. 2017, poz. 703 z późn. zm.).

Istotne jest, aby wyposażyć uczniów w tym czasie w gruntowne kompetencje porozumiewania się w języku włoskim w sytuacjach życia codziennego, w tym w sytuacjach związanych z zawodem, w kierunku którego się kształcą. W toku pięciu lat nauki proponuje się spiralny układ treści zakładający powrót do danych zagadnień i ich rozbudowywanie.

- Uczniowie szkoły branżowej I stopnia kontynuujący naukę języka włoskiego jako pierwszego po ośmioletniej szkole podstawowej (III.BS1.1) będą poszerzać wiedzę, jaką już zdobyli na wcześniejszym etapie edukacyjnym. Pozwoli im to osiągnąć poziom biegłości B1 zgodnie z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ), a w dalszej edukacji w szkole branżowej II stopnia po kolejnych dwóch latach nauki powinni osiągnąć poziom B1+ (III.BS2.1).
- Uczniowie szkoły branżowej I stopnia kontynuujący naukę języka włoskiego jako drugiego po ośmioletniej szkole podstawowej (III.BS1.1) będą poszerzać wiedzę, jaką już zdobyli na wcześniejszym etapie edukacyjnym. Pozwoli im to osiągnąć poziom biegłości A2 zgodnie z ESOKJ, a w dalszej edukacji w szkole branżowej II stopnia po kolejnych dwóch latach nauki powinni osiągnąć poziom A2+ (B1 w zakresie rozumienia wypowiedzi) (III.BS2.1).
- Uczniowie szkoły branżowej I stopnia zaczynający naukę języka włoskiego (III.BS1.) po trzech latach nauki osiągną poziom biegłości A1. Kolejne dwa lata kształcenia w szkole branżowej II stopnia doprowadzą uczniów do poziomu biegłości językowej A2 (III.BS2.0).

Uczniowie rozpoczynający naukę języka obcego w szkole branżowej I stopnia zostaną wyposażeni w bardzo podstawową wiedzę i umiejętności. W związku z tym należy skupić się na integrowaniu nauczanych treści z innymi przedmiotami, propagując interdyscyplinarność w nauczaniu języka obcego, a także bazować na kompetencjach, jakie uczeń zdobył, ucząc się wcześniej innych języków oraz innych przedmiotów. Żeby proces dydaktyczny uczynić skuteczniejszym, należy przekazywane treści łączyć z nauczaniem umiejętności ponadprzedmiotowych (uniwersalnych), kompetencjami kluczowymi oraz miękkimi. Jednym ze sposobów, aby to osiągnąć, jest praca metodami aktywizującymi. Program nauczania dla szkół branżowych I i II stopnia pt.: *Italiano per futuro* proponuje szereg aktywności angażujących ucznia w proces dydaktyczny. Program kładzie nacisk na pracę metodą projektu oraz podkreśla szczególnie rolę interdyscyplinarnego łączenia treści prezentowanych na lekcjach języka włoskiego z innymi nauczanyymi w szkole przedmiotami.

Należy pamiętać, aby różnicować poziom proponowanych uczniom zadań, dopasowując go do specyfiki grupy oraz indywidualnych potrzeb edukacyjnych poszczególnych uczniów.

Zaproponowane w podstawie programowej treści nauczania można pogrupować na sześć bloków tematycznych:

- „Człowiek”, „Życie prywatne”, „Miejsce zamieszkania”, „Edukacja i praca”;
- „Zakupy”, „Usługi”, „Żywnienie”;
- „Podróże i turystyka”, „Środki transportu”, „Kraje”;
- „Świat przyrody”;
- „Zdrowie”, „Sport”;
- „Kultura”, „Tradycje”.

Każdy z działów w myśl nauczania spiralnego będzie co roku poszerzany o nowe zagadnienia.

Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój umiejętności przedmiotowych

Pełne opanowanie biegłości językowej jest możliwe tylko poprzez jednoczesne rozwijanie czterech kompetencji językowych (rozumienia tekstu słuchanego i czytanego oraz samodzielne tworzenie komunikatu poprzez pisanie i mówienie). Nauczyciel powinien sięgać na lekcji języka po różnorodne formy aktywności, które zapewnią uczniowi równomierne rozwijanie wszystkich czterech kompetencji. Lekcje można zacząć od zastosowania ciekawego pytania kluczowego pobudzającego uczniowską ciekawość i budującego zaangażowanie i motywację wewnętrzną ucznia, np.: „Co jadają na śniadanie prawdziwi Włosi?”. Uczniowie prowadzą burzę mózgów, zapisują pomysły na tablicy. Następnie oglądają krótkie wywiady, w których Włosi opowiadają o swoich preferencjach kulinarnych. Uczniowie po pierwszym obejrzeniu starają się zgadnąć, które z zapisanych na tablicy pomysłów były najbliższe prawdy. Przy drugim oglądaniu/słuchaniu otrzymują arkusz z trzema lub czterema pytaniami do materiału audiowizualnego. W kolejnej części lekcji uczniowie otrzymują transkrypcję dialogów, na bazie której, pracując w parach, opracowują swój dialog, w którym każdy z uczniów opowie o swoich preferencjach dotyczących spożywanego śniadania.

Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój umiejętności ponadprzedmiotowych, kompetencji kluczowych i miękkich

Szkoła branżowa kładzie duży nacisk na kształcenie w kierunku obranego przez uczniów zawodu. Z tego względu należy w dużym stopniu łączyć treści językowe z zainteresowaniami zawodowymi uczniów. Samo ukazanie walorów interdyscyplinarnych nauczanego języka wzbudza motywację ucznia i ukazuje mu celowość podejmowanych na lekcjach języka włoskiego wysiłków. Nauka języka staje się narzędziem do komunikowania się i do zdobywania wiedzy z zakresu zainteresowań ucznia. Uczniowie szkoły gastronomicznej podejmują się np. projektu stworzenia włoskiej książki kucharskiej. Przeprowadzą wywiady z rodzimymi mieszkańcami oraz z włoskimi kucharzami pracującymi w Polsce. Przyczyni się to do zwiększenia motywacji młodzieży, rozwoju umiejętności interpersonalnych, jak radzenie sobie ze stresem, prowadzenie wywiadu, pozyskiwanie informacji, oraz do rozwoju kompetencji społecznych i świadomości kulturalnej. Uczniowie zgłębią również włoskie receptury dostępne w zasobach internetu, rozwijając kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji, wielojęzyczności oraz kompetencje cyfrowe. Uczniowie, angażując się w pracę projektową, stają się bardziej świadomi celów językowych, uczą się postaw przedsiębiorczości, autonomii oraz zdobywają umiejętności uczenia się poprzez działanie.

Sposoby realizacji treści kształcenia z uwzględnieniem zróżnicowanych potrzeb uczniów

Ponieważ zespół klasowy zazwyczaj stanowi niejednorodny twór, a potrzeby edukacyjne uczniów bywają zróżnicowane, należy stosować w nauczaniu urozmaicone formy i metody pracy. Zalecanymi formami są praca w parach, trójkach i grupach, gdyż dają uczniom możliwość wspierania siebie nawzajem, uczenia się od siebie sposobów notowania, przebiegu procesu myślowego, słownictwa i form gramatycznych preferowanych bądź częściej używanych przez kolegów i koleżanki z klasy.

Przygotowując dla uczniów materiały, warto pamiętać o uczniach ze SPE i w szczególności zwrócić uwagę na rozmiar czcionki i fotografię dostosowaną do uczniów z dysfunkcją wzroku. Dla uczniów z dysfunkcją słuchu warto zawsze mieć przygotowane transkrypcje nagrań lub/i ćwiczenie alternatywne. W przypadku filmów video można zaproponować całej klasie obejrzenie nagrania bez głosu i poprosić uczniów o odgadnięcie, o czym rozmawiali bohaterowie. Uczniowie będą dedukować treść dialogu na podstawie gestów, okoliczności, miejsca oraz zachowania bohaterów. Następnie uczniowie obejrzą film z głosem (uczeń niesłyszący dodatkowo zapozna się z transkrypcją dialogu).

ROZDZIAŁ V

Monitorowanie i ocenianie postępów ucznia

Nauczyciel jest zobowiązany do monitorowania i oceniania postępów ucznia oraz podejmowanego procesu dydaktycznego. Wytyczne dotyczące oceniania uczniów nauczyciel znajdzie w statucie szkoły i zawartym w nim ocenianiu wewnątrzszkolnym oraz przedmiotowym systemie oceniania (PSO). Zgodnie z programem *Italiano per futuro* proponuje się stosowanie zarówno oceniania sumującego, jak i kształtującego. Ocenianie sumujące to stopnie, jakie nauczyciel wystawia uczniom zarówno z bieżących form sprawdzania wiedzy (ocenianie bieżące), jak i za dłuższy okres, jak semestr (ocenianie śródroczne) lub rok szkolny (ocenianie końcoworoczne). Celem oceniania sumującego jest podsumowanie procesu nauczania na danym etapie oraz rozliczenie z wykonanych założeń programu. Wystawiona ocena wskazuje na przeszłe osiągnięcia lub porażki ucznia.

Ocenianie kształtujące (OK) nazywane jest również ocenianiem pomagającym się uczyć, formatywnym lub konstruktywnym. Jest to ocenianie, które motywuje ucznia i wspiera w procesie uczenia się. Wywiera wpływ na dobrą atmosferę w klasie i na pozytywne relacje między uczniem i nauczycielem. Dostarcza bieżącej informacji na temat postępów ucznia, na temat jego mocnych stron oraz braków. Daje także wskazówki dotyczące właściwego kierunku nauki oraz sposobów na nadrobienie zaległości. W związku z powyższym przedstawia większą wartość dla ucznia, dostarcza mu niezbędnych informacji do właściwego uczenia się oraz sprzyja jego autonomii i przedsiębiorczości.

Celem monitorowania i diagnozowania postępów ucznia oraz ewaluacji kompetencji kluczowych jest:

- poinformowanie uczniów i rodziców na temat postępów edukacyjnych ucznia;
- wzbudzenie motywacji do nauki oraz rozwój umiejętności planowania pracy własnej;
- pokazanie uczniom ich mocnych stron oraz braków, a także wskazanie właściwych działań, aby te braki uzupełnić;
- dostarczenie nauczycielowi informacji zwrotnej o pracy ucznia, jego możliwościach, uzdolnieniach czy trudnościach, co umożliwi prowadzenie bieżącej ewaluacji procesu dydaktycznego i wprowadzanie niezbędnych zmian, aby był skuteczniejszy i dostosowany do potrzeb ucznia.

Monitorowanie dokonań uczniów spełnia jeszcze następujące funkcje:

- **kontrolna** – określa wiedzę i umiejętności ucznia względem wymagań opisanych w podstawie programowej;
- **metodyczna** – daje nauczycielowi sposobność do refleksji nad zastosowanymi metodami i formami pracy;
- **diagnostyczna** – pozwala dzięki analizie wyników pracy ucznia na przewidywanie jego dalszego rozwoju;
- **motywacyjna** – wspiera autonomię ucznia, zachęca do wzięcia odpowiedzialności za własny proces uczenia się;
- **wychowawcza** – uczy systematycznej pracy oraz wspiera rozwój postaw społecznych;
- **selekcyjna** – poprzez porównanie pomaga wyłonić uczniów zdolnych.

Należy wyróżnić następujące metody monitorowania i diagnozowania postępów ucznia w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych z uwzględnieniem specyfiki nauczania języka włoskiego:

- **Obserwacja bezpośrednia**, której dokonuje nauczyciel podczas lekcji. Nauczyciel wyciąga wnioski, stawia hipotezy na temat trudności, z jakimi boryka się uczeń, jego braków wiedzy, a także talentów i uzdolnień.
- **Analiza dokumentów szkolnych** daje nauczycielowi pogląd na postępy ucznia. Analizie można poddać pracę domową, notatki w zeszytach ucznia, testy, sprawdziany, karty pracy ucznia, arkusze ocen, dziennik lekcyjny, protokoły zebrań rady pedagogicznej.
- **Kwestionariusze i ankiety** należy stosować w poszukiwaniu odpowiedzi na konkretny problem związany z przebiegiem procesu edukacyjnego.
- **Wywiad, rozmowa** przeprowadzana zarówno z uczniem, jak i z rodzicem.
- **Pomiar dydaktyczny** to testy i sprawdziany.

Przy ocenianiu należy pamiętać o uwzględnieniu zaleceń zawartych w opinii i/ lub orzeczeniu poradni pedagogiczno-psychologicznej i na ich podstawie dostosować warunki, formy i metody pracy z uczniem. Nauczyciel dokonuje wyboru właściwych metod przekazywania treści, uwzględniając możliwości psychofizyczne uczniów, oczekiwania i potrzeby uczniów i rodziców, a także opierając się na efektach kształcenia zawartych w podstawie programowej i programach dydaktyczno-wychowawczym i profilaktycznym szkoły. Każdą diagnozę należy zaplanować z uwzględnieniem jej celów, które wpłyną na dobór metody diagnostycznej. Monitorowanie i diagnozowanie ma służyć polepszeniu efektywności procesu nauczania i uczenia się.

Pomiaru dydaktycznego można dokonywać na **bieżąco**, co pozwala od razu skorygować proces dydaktyczny, lub **okresowo**, podsumowując semestr lub rok szkolny. Monitorowania dokonań ucznia można dokonać następującymi metodami:

- **Kartkówka** – nauczyciel w formie pisemnej sprawdza wiedzę ucznia z małego wycinka materiału z ostatnich lekcji.
- **Odpowiedź ustna** wskazuje na umiejętności komunikowania się w języku obcym oraz na poziom opanowania wiedzy i umiejętności z lekcji.
- **Test dydaktyczny** – nauczyciel w formie pisemnej sprawdza umiejętności ucznia (kompetencje komunikacyjne oraz/lub wiedzę). Test jest bardziej rozbudowany, może mieć formę otwartą (swobodna wypowiedź ucznia) lub zamkniętą (odpowiedzi testowe), zazwyczaj dotyczy większej partii materiału.
- **Praca domowa** może mieć różne formy i wskazuje na samodzielność ucznia, jego sposób myślenia oraz poziom zrozumienia omawianych treści. Dzięki pracy domowej nauczyciel może zaobserwować, czy jakieś zagadnienia wymagają powtórzenia lub dodatkowego utrwalenia.
- **Inne prace umożliwiające sprawdzenie praktycznych umiejętności ucznia** – mogą to być scenki odgrywane przez uczniów, pisanie listów, notatek, podania, reagowanie ustne lub pisemne w wybranych sytuacjach językowych (zakupy, pytanie o drogę, skarga, reklamacja), co pozwala na bezpośrednie monitorowanie przyrostu wiedzy oraz umiejętności ucznia.
- **Obserwacja** oraz **monitorowanie aktywnej pracy** ucznia podczas zajęć lekcyjnych. W zależności od formy, na jaką nauczyciel umówi się z uczniami, może nagradzać aktywność plusami lub minusami, pochwałą pisemną lub słowną, rozdawać

stempelki lub naklejki czy zaproponować uczniom prowadzenie na końcu zeszytu tabeli sukcesów, w której będą np. zamalowywać kolejne pole po wykonaniu zadania. Te na pozór małe nagrody stają się dodatkową motywacją i sprawdzają się w pracy nie tylko z dziećmi, ale i z młodzieżą czy dorosłymi.

- **Zadania dodatkowe**, zazwyczaj dla osób chętnych, pozwalają na zbadanie umiejętności oraz wiedzy uczniów.
- **Inne osiągnięcia uczniów**, takie jak np. udział w konkursach, olimpiadach czy egzaminach – wskazują na zainteresowania, poziom wiedzy i umiejętności ucznia.

Oprócz oceniania bieżącego testy sprawdzają się także w ocenianiu śródrocznym czy całorocznym. Mogą mieć formę testów standaryzowanych, czyli takich samych dla większej grupy osób. Będą to np. egzaminy maturalne, testy nauczycielskie przygotowane na potrzeby danej klasy lub szkoły. Testy ze względu na ich cel możemy podzielić następująco:

- **testy prognostyczne** – pozwalają określić poziom zdolności językowych ucznia;
- **testy diagnostyczne/biegłości** – wskazują na poziom biegłości, zaawansowania ucznia nabyte w toku nauczania szkolnego oraz poza nim;
- **postępów/osiągnięć (klasówki)** – pozwalają zaobserwować postęp, jaki uczeń poczynił w danym okresie w ramach zajęć szkolnych; mogą monitorować poszczególne sprawności, np. pisownię/ortografię, gramatykę lub leksykę;
- **testy całościowe** – zaliczamy do nich sprawdzające ogół kompetencji językowych ucznia, np. egzamin maturalny.

Ocena i analiza testów

Istotą dobrze przeprowadzonej oceny pracy ucznia jest zachowanie możliwie największego obiektywizmu. Dlatego dobrze jest sprawdzać prace, jednocześnie oceniając to samo zadanie na arkuszach wszystkich uczniów. Dobrą praktyką jest przystąpienie do sprawdzania poszczególnych zadań tego samego dnia, aby uniknąć czynników zewnętrznych mogących wpłynąć na obiektywne podejście nauczyciela. Podczas przygotowywania testów warto zastanowić się nad wartością poszczególnych zadań, tak aby przypisać właściwe proporcje punktowe zadaniom trudniejszym i łatwiejszym. Z myślą o zróżnicowanych potrzebach zespołu klasowego warto przygotować ćwiczenia/zadania konieczne, aby otrzymać ocenę pozytywną oraz zadania dodatkowe na szóstkę dla uczniów zdolnych.

Przy wypowiedziach ustnych można ustalić skalę, np.:

- 3 punkty za wypowiedź komunikatywną i poprawną;
- 2 punkty za wypowiedź komunikatywną, ale niepoprawną;
- 1 punkt za wypowiedź gramatycznie poprawną, ale niepełną lub nie na temat;
- 0 punktów za brak wypowiedzi lub wypowiedź całkowicie niezrozumiałą. (Komorowska 2009: 248).

Ocenianie sumujące ma za zadanie podsumować osiągnięcia uczniów w formie stopnia wystawianego za sprawdziany oraz stopni na półrocze oraz na koniec roku szkolnego z danego przedmiotu. Dostarcza nauczycielowi informacji na temat wiedzy ucznia i poziomu opanowania wymaganego materiału. Pokazuje, w jakim miejscu plasuje się uczeń na tle klasy czy szkoły. Niestety nie jest wystarczająco

jasnym komunikatem dla ucznia o tym, co powinien poprawić oraz jak uczyć się skuteczniej. Wówczas uzupełnieniem dla oceniania sumującego staje się omówione wcześniej ocenianie kształtujące. Oba omówione sposoby oceniania wpływają na rozwój kompetencji kluczowych i uniwersalnych. Zarówno ocenianie sumujące, jak i kształtujące sprawdzają umiejętność logicznego myślenia, pracy samodzielnej lub w grupie, zrozumienie komunikatów (ustnych i pisemnych), konstruowania wypowiedzi (ustnej lub pisemnej), zrozumienie kontekstu kulturowego, rozwój kompetencji, jak przedsiębiorczość, samodzielność, kreatywność, posługiwanie się technologią, wyszukiwanie informacji.

Ocenianie kształtujące bazuje na pięciu strategiach:

1. **NaCoBeZu** jest umową między nauczycielem a uczniami dotyczącą tego, na jakie informacje nauczyciel będzie zwracał uwagę podczas oceniania. Ukierunkowuje ucznia na najważniejsze zagadnienia i ułatwia zapamiętanie najistotniejszych treści. Warto na początku lekcji w formie zrozumiałej dla ucznia przedstawić cele lekcji, a pod koniec sprawdzić ich stopień realizacji, prosząc uczniów o dokończenie zdań, np. :
 - „Dzisiaj się nauczyłem...”;
 - „Dzisiaj zrozumiałem, że...”;
 - „Zaskoczyło mnie...”;
 - „Osiągnąłem założony cel, gdyż...”.
2. **Pytania kluczowe** angażują uczniów w twórcze poszukiwanie rozwiązań postawionej tezy lub nakreślonego problemu, wzbudzają zainteresowanie i motywację. Mają formę pytań otwartych. Uczniowie mogą szukać rozwiązań, pracując w parach lub w grupach za pomocą metody burzy mózgów.
3. **Informacja zwrotna** jest ustnym lub pisemnym komentarzem nauczyciela składającym się z czterech istotnych elementów: docenieniem poprawnych elementów pracy ucznia, wskazaniem na błędy i zwróceniem uwagi, nad czym należy jeszcze popracować, oraz określeniem kierunku dalszej nauki.
4. **Ocena koleżeńska** – uczniowie oceniają/recenzują prace kolegów na podstawie ustalonych wcześniej kryteriów.
5. **Samooceana** – uczeń rozwija swoją autonomię i bierze odpowiedzialność za własny proces uczenia się. Pomocne mogą być kwestionariusze lub pytania przygotowane przez nauczyciela. Uczeń uświadamia sobie, ile już umie, nad jakimi elementami potrzebuje jeszcze popracować, co należy zmienić w stosowanej przez niego strategii uczenia się oraz jakie działania należy podjąć w pierwszej kolejności.

Innymi pomysłami wspierającymi samoocenę są: tabela sukcesu i partner sukcesu.

1. Tabela sukcesu – arkusz narysowany lub wklejony przez ucznia na końcu zeszytu; służy do monitorowania postępów ucznia. Uczeń zaznacza we właściwych rubrykach np. odrobioną pracę domową, aktywność na lekcji itp. Tabela spełnia funkcję motywującą oraz monitoruje działania ucznia, które w innych okolicznościach mogłyby umknąć jego uwadze.
2. Partner sukcesu – uczy współpracy i wzięcia odpowiedzialności za swój proces uczenia się, autonomii oraz przedsiębiorczości i kreatywności, kształtuje umiejętność

uczenia się od innych oraz umiejętność wyciągania wniosków i uczenia się przez całe życie. Uczniowie dobierają się w pary, które mają za zadanie raz w tygodniu zaraportować postępy w wyznaczonych przez siebie celach dydaktycznych. Nawzajem odpowiadają sobie na pytania:

- Z czego jestem w tym tygodniu dumny?
- Co nie poszło po mojej myśli i dlaczego?
- Jakie wyciągam wnioski i co mogę zrobić lepiej następnym razem?
- Jakie wyzwania i plany stoją przede mną w następnym tygodniu?

Należy pamiętać o wszystkich funkcjach i celach oceniania. Najistotniejszym z nich jest rozwój ucznia. Dlatego powinno się z dużą starannością i życzliwością formułować komunikat zwrotny dla ucznia, uwzględniając jego wrażliwość i możliwości percepcji. Warto pamiętać, że łatwiej jest przyjąć krytykę, gdy jest ona konstruktywna, czyli zawiera zalecenia co do poprawy sytuacji oraz podana jest razem z informacją na temat mocnych stron ucznia i tego, co wykonał dobrze. Zgodnie z tymi zaleceniami komunikat należy rozpocząć od docenienia wkładu pracy, pochwalenia elementów właściwie wykonanych lub już opanowanych treści, następnie można wskazać na braki, jakie zaobserwował nauczyciel, a na końcu odnieść się do tego, jak uczeń może poprawić pracę, nad czym powinien popracować. Dobrą praktyką jest zaproponowanie mu wsparcia oraz wyrażenie wiary w jego możliwości poprawy. Tak wyrażona informacja zwrotna spełnia funkcję motywującą ucznia do zmian i do podjęcia wysiłku.

ROZDZIAŁ VI

Zadania nauczyciela w kontekście realizacji założeń edukacji włączającej

Nauczanie powinno mieć wymiar holistyczny, czyli obejmować nie tylko nauczanie treści. Traktując ucznia jako całość, powinno mieć na względzie jego wychowanie i ogólny rozwój przejawiający się we wzmacnianiu kompetencji miękkich, ponadprzedmiotowych oraz kluczowych. Wszystkie działania podejmowane w toku procesu dydaktycznego mają za zadanie wykształcić młodego człowieka gotowego do wejścia na rynek pracy i sprawnie funkcjonującego we współczesnym społeczeństwie. Z tego względu bardzo ważne jest, aby właściwie zdiagnozować zespół klasowy i zapewnić każdemu uczniowi właściwe warunki do optymalnego rozwoju.

Wyróżniamy dwa rodzaje diagnozy: **diagnozę ilościową** wskazującą, gdzie uczeń plasuje się na tle grupy rówieśniczej, oraz **diagnozę jakościową** przedstawiającą dane dotyczące tego, jak uczeń się zachowuje, jak się czuje, co i dlaczego myśli.

Narzędziami diagnozy ilościowej są testy i kwestionariusze oraz oceny szkolne. Dają one możliwość pomiaru uzdolnień uczniów. Porównują ucznia z jego rówieśnikami, ograniczając jednocześnie wpływ czynników zewnętrznych na pomiar.

Narzędziami diagnozy jakościowej są: wywiad, obserwacja lub analiza, portfolio.

Obserwacja stanowi podstawowe narzędzie diagnozy stosowane przez nauczyciela. Wyróżniamy obserwację niestandardyzowaną (opis, notatki) oraz standardyzowaną (dzienniki, arkusze). Nauczyciel gromadzi informacje, a następnie interpretuje je i wyciąga wnioski dotyczące funkcjonowania ucznia.

Nauczyciel języka obcego przeprowadzający diagnozę, w zależności od jej założeń i celu, może sięgnąć np. po test kompetencji językowych, który wskaże poziom zdolności językowych uczniów. Diagnozując uczniów szkoły branżowej, warto wykorzystać kartę obserwacji ucznia. W karcie – w zależności od celu obserwacji – nauczyciel może wpisać elementy, które chce wziąć pod uwagę podczas monitorowania postępów ucznia. Mogą to być np.: stosunek do nauki, odrabianie prac domowych, frekwencja, zaangażowanie w życie klasy lub szkoły. Również arkusze samooceny ucznia mogą stanowić wartościowe narzędzie badania. Warto pamiętać o metodzie wywiadu i rozmowy z uczniem. Młodzież uczęszczająca do szkoły branżowej ma za sobą już pewnie bagaż doświadczeń związanych z procesem uczenia – być może ma już wypracowane swoje ulubione techniki lub strategie uczenia się i zechce się nimi podzielić z nauczycielem. Wówczas nauczyciel będzie mógł, jako doradca, zaproponować nowe formy i metody pracy, z którymi uczeń jeszcze nie miał okazji się zetknąć. Do badania kompetencji miękkich oraz kluczowych można posłużyć się również formą **testów socjometrycznych** mających na celu wskazanie na zależności panujące w zespole klasowym. Wiedza na ten temat pozwoli nauczycielowi na poprawę panującej atmosfery w klasie, co przekłada się na komfort i łatwość uczenia się. Poza tym łatwiej będzie nauczycielowi dobierać uczniów do wspólnej pracy na lekcji czy projektów. Przykładowe pytania mogłyby brzmieć:

- Z kim w klasie zawsze można porozmawiać?
- Kto najchętniej pomaga?

- Z kim najchętniej pracowałbyś w parze?
- Kto ma najwięcej energii?

Należy dokończyć wszelkich starań, aby umożliwić uczniom ze SPE właściwe funkcjonowanie w szkole. Edukacja włączająca ma prowadzić do zniwelowania barier architektonicznych, mentalnych, psychologicznych i edukacyjnych. Zespół klasowy zazwyczaj jest różnorodny, składający się z uczniów o różnych potrzebach edukacyjnych:

- **Uczeń z trudnościami w poruszaniu się** – należy dostosować układ mebli i ławek w klasie, tak aby nie utrudniał uczniowi przemieszczania się. O ile to możliwe, zajęcia powinny odbywać się w tej samej klasie, umieszczonej najlepiej na parterze budynku, aby ograniczyć konieczność zmiany miejsca.
- **Uczeń niedowidzący** – powinien zająć dobrze oświetlone miejsce blisko tablicy. Zalecane jest, aby nauczyciel dostosował wielkość liter, jakimi pisze na tablicy, i kolorystykę mazaków, jeżeli tablica jest suchościernalna, do potrzeb ucznia. Karty pracy powinny być odpowiednio powiększone, a zdjęcia wykadrowane, bez zbędnych ozdób, z wyraźnie zaznaczonymi konturami i obrysami. Jeżeli fotografie są istotnym elementem ćwiczenia, nauczyciel powinien opisać je ustnie. Warto często pytać ucznia o to, czy rozumie polecenia, oraz dać mu więcej czasu na znalezienie właściwej strony w książce czy przeczytanie zadania. Polecenia z podręcznika powinny być odczytywane na głos, aby uczeń łatwiej mógł je zrozumieć. Można w miarę potrzeb dostosować testy sprawdzające, np. zamienić je na formę ustną, ograniczyć liczbę zadań lub wydłużyć czas na ich rozwiązanie.
- **Uczeń niedosłyszający** – zalecane jest jak najczęstsze stosowanie na lekcji wizualnych pomocy dydaktycznych. Należy zapewnić uczniowi możliwość odwracania się w kierunku osób, które się wypowiadają. Powinien również zająć w klasie miejsce, z którego będzie dobrze widział nauczyciela, co ułatwi mu zrozumienie wypowiedzi. Komunikat nauczyciela powinien być wyraźny, należy starać się go powtarzać kilkakrotnie. Przy ćwiczeniach ze słuchu uczeń powinien mieć możliwość ponownego wysłuchania materiału. Pisanie ze słuchu należy ograniczyć do pojedynczych słów lub krótkich fraz. Nie należy oceniać błędów wynikających z niedosłuchu.
- **Uczeń z zespołem nadpobudliwości psychoruchowej ADHD** (ang. *Attention Deficit Hyperactivity Disorder*) – ważne jest, aby mógł usiąść blisko nauczyciela, który będzie mógł pomóc uczniowi, gdy ten straci koncentrację i zagubi się w wykonywanych zadaniach. Korzystnie wpływa na uczniów stała struktura lekcji oraz rytuały klasowe. Dobrą praktyką jest wielokrotne powtarzanie poleceń i upewnianie się, że uczeń je zrozumiał. Z tego względu komunikacja powinna bazować na krótkich i jasnych poleceniach. Uczniowie z ADHD potrzebują stałej motywacji, dlatego należy ich często chwalić za poprawnie wykonane ćwiczenia.
- **Uczeń ze spektrum autyzmu** – to osoba przejawiająca problemy z nabywaniem kompetencji społecznych. Z tego względu istotne jest, aby w klasie panowała stała struktura lekcji oraz rytuały znane uczniowi. Potrzebuje on więcej czasu, aby przyzwycząić się do zmian i nowych warunków, dlatego dobrze go uprzedzić, jeżeli nauczyciel planuje zastosowanie nowych metod lub form lekcji, oraz zaakceptować, jeżeli nie będzie gotowy wziąć udziału w wybranych ćwiczeniach. W pracy w parach należy dać uczniowi możliwość pracy z różnymi uczniami, dlatego preferowany jest losowy dobór par i grup.

- **Uczeń niezmotywowany, wycofany** – wymaga poświęcenia mu uwagi przez nauczyciela. Pomocne może być podanie celów lekcji oraz wskazanie na powiązanie realizowanych treści z korzyściami, przyszłą pracą lub zainteresowaniami ucznia. Zaleca się stosowanie na lekcjach metod aktywizujących (dramy, scenek, symulacji itp.), aby wzbudzić zainteresowanie ucznia.
- **Uczeń z dysleksją i innymi dysfunkcjami w nabywaniu kompetencji językowych (afazja, niedosłuch, problemy artykulacyjne)** może mieć problemy z poprawnym zapisem słów, mimo iż posługuje się nimi w wypowiedziach ustnych. Może mieć także kłopot z przestawianiem liter w wyrazach lub z głośnym czytaniem. Nie należy wówczas prosić ucznia o odczytywanie długich partii na głos na forum klasy. Podczas sprawdzianów uczniowi z dysleksją można wydłużyć czas na rozwiązywanie zadań lub ograniczyć ich ilość. Należy także wspierać rozwój ucznia, zachęcając go do wykonywania dodatkowych ćwiczeń pomagających w ćwiczeniu wybranych kompetencji językowych.
- **Uczeń niedostosowany lub zagrożony niedostosowaniem społecznym** – to uczeń, który może sprawiać problemy wychowawcze lub ma dużą absencję w szkole. Dlatego ważne jest podjęcie wysiłków, by zmotywować go, zachęcić, chwalić za osiągnięcia, aby odzyskał wiarę w siebie, swoje możliwości oraz w to, że może nadrobić powstałe zaległości. Trudność zadań należy stopniować, nie zasypując ucznia po długiej absencji materiałem, z którym sobie nie poradzi.
- **Uczeń cierpiący na choroby przewlekłe** – ponieważ mogą to być różnego rodzaju choroby wymagające różnorodnego postępowania, należy zapoznać się z opinią i zaleceniami lekarza oraz ustalić, ściśle współpracując z rodzicami, zasady postępowania.
- **Uczeń znajdujący się w sytuacji kryzysowej lub traumatycznej** wymaga wsparcia nie tylko nauczyciela, ale zespołu specjalistów. Dobrze, aby wówczas nauczyciel współpracował z terapeutą, psychologiem i rodzicami, aby wspólnie wypracować zasady właściwego postępowania. Nauczyciel powinien wykazać się cierpliwością, empatią i być otwarty na pomoc uczniowi. Istotna jest także atmosfera zaufania i współpracy na lekcji.
- **Uczeń zdolny** nie powinien być zostawiany sam sobie, gdyż może się nudzić, przeszkadzać, a jego potencjał nie zostanie wykorzystany. Uczniowie zdolni wymagają szczególnego ukierunkowania, dodatkowych wyzwań oraz docenienia. Można uczniowi zdolnemu zaproponować rozszerzoną wersję ćwiczeń, które wykonają jego koledzy w klasie, można go również zaangażować w pomoc uczniom słabszym lub w przygotowanie prezentacji lub jakiejś części lekcji. Warto zachęcać uczniów zdolnych do brania udziału w konkursach i olimpiadach.

Młodzież ze SPE z jednej strony wymaga szczególnej elastyczności ze strony nauczyciela w dostosowaniu metod, form pracy oraz podejścia do ucznia, a z drugiej strony niezwykle korzystne jest włączanie jej w życie klasy i szkoły, tak by każdy czuł się istotną częścią społeczności, w jakiej się uczy i przebywa.

Zaleca się, aby nauczyciel pracujący z uczniem lub uczniami ze SPE pozostawał w ścisłym kontakcie z rodzicami ucznia. Z takiej współpracy zarówno nauczyciel, jak i opiekun będą czerpać inspirację i wiedzę do lepszego wsparcia rozwoju ucznia. Ich zakres pracy może się uzupełniać. Nauczyciel może udzielić rodzicowi wskazówek

dotyczących tego, jak ćwiczyć z dzieckiem w domu, informować na bieżąco o postępach ucznia. Rodzic może wesprzeć swoją obecnością wycieczkę szkolną, piknik lub konkurs organizowany w szkole. Należy także pamiętać o współpracy z innymi nauczycielami – ich obserwacje oraz wypracowane metody pracy mogą być bardzo pomocne. Wsparcia udzieli także w zależności od potrzeb pedagog lub psycholog szkolny, lekarz lub kurator. Do ucznia ze SPE należy podejść holistycznie i zadbać o jego rozwój z uwzględnieniem różnych kompetencji, które przyczynią się do jego lepszego funkcjonowania w społeczeństwie.

BIBLIOGRAFIA

Balboni P. E., 1994, *Didattica dell'italiano a stranieri*, Roma: Bonacci editore.

Horąła M., 2017, *Teoria w pigułce*, Zestaw 9, Zeszyt 1, Warszawa: ORE.

Komorowska H., 2009, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.

Niemierko B., 1997, *Pomiar wyników kształcenia zawodowego*, Warszawa: Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr, Fundusz Współpracy, s. 31–35.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, Dz. U. 2018, poz. 467 z późn. zm.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 28 marca 2017 roku w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Dz. U. 2017, poz. 703 z późn. zm.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2018, poz. 1679.

Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dz. Urz. UE 2018, C189/1.

Emilia Rutkowska – nauczycielka dyplomowa języka włoskiego w Centrum Zajęć Pozaszkolnych nr 2 w Łodzi, lektor oraz egzaminator języka włoskiego w Centrum Językowym Politechniki Łódzkiej. Dyplomowany coach językowy, magister italianistyki oraz filologii klasycznej. Absolwentka studiów podyplomowych „Metodyka – dydaktyka nauczania języka włoskiego z wczesnoszkolnym nauczaniem języka włoskiego”. Organizator konkursów o tematyce włoskiej oraz festiwalu Piosenki Włoskiej San Sopočka Remo. Autorka programów nauczania języka włoskiego oraz materiałów dydaktycznych. Metodyk w projekcie „Tworzenie e-materiałów dydaktycznych do języków obcych – (język włoski)”.